17e JAARGANG No. 7

15 OKTOBER 1972 — *f* 1,25

tong tong

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

BIJ DE VOORPLAAT

Tempo Dulu in Blitar

Dank zij de vriendelijke bemiddeling van een onzer lezers kunnen wij als voorplaat van dit nummer een foto publiceren die echt wel stamt uit tempo dulu. Misschien zijn er nog lezers, die de assisstent-resident van Blitar uit de jaren 1918 en daarna, de heer E. van der Schalk, hebben gekend. Hijzelf is overleden. Maar deze foto van de hoogste bestuursambtenaar in zijn ressort heeft de tand des tijds weerstaan! De foto dateert van even na de rampzalig uitbarsting van de Kloet in 1919. De AR moest met zijn gezin de wijk nemen in de woning van de controleur en deze foto vodmt de herinnering aan dat tijdelijk verblijf.
De Kloet is, zoals men weet, sindsdien "getemd" door de afwatering van het kratermeer door middel van een tunnel te verzekeren. Sindsdien heerst er vrede tussen de mens en de natuurkrachten, die ruim vijftig jaar geleden schrik en verderf zaaiden in wijde omtrek......

"Onvervangbaar authentiek"

Hans Warren, die in de Provinciale Zeeuwse Courant literaire kronieken schrijft heeft ook aandacht besteed aan het boekje van mevrouw Oerip Soemohardjo, waarin zij in zo sympathieke bewoordingen een schets geeft van het leven van haar man wiens laatste post die van stafchef van de TNI was. De lezers weten, dat dit boekje in de Moesson-reeks is verschenen en mitsdien in onze boekhandel verkrijgbaar is.
Hans Warren dan begint zijn kroniek in de "Zeeuwse" van 2 sept. aldus:

"AL VERSCHEIDENE MALEN heb ik in de loop der jaren in deze rubriek over "Tong-Tong", over de ziel van dit blad, Tjalie Robinson en over "Moesson"-boeken van uitgeverij Tong-Tong kunnen schrijven. Dat was altijd met groot genoegen, want de zeer speciale cultuur van het Indische Nederland heeft heel wat lezenswaardigs en ook goede, sympathieke vertellers voortgebracht.
Het nieuwe Moesson-boekje (ze verschijnen de laatste jaren helaas sporadisch), "Oerip Soemohardjo, Luitenant-Generaal TNI," door Rohmah Soemohardjo Soebroto, (de weduwe van de generaal) heeft weliswaar geen enkele literaire pretentie, maar toch vraag ik er graag uw aandacht voor. Het is een korte biografie, en het laatste wat mevrouw Soemohardjo heeft beoogd is het maken van een literair werk. Zij vraagt zelfs uiterst bescheiden de tekortkomingen: "Ik heb nog nooit een boek geschreven. Dit is dan mijn lezer om clementie voor eventuele eerste, wellicht ook mijn laatste pennevrucht. Door omstandigheden gedwongen ben ik er toe gedreven dit alles op papier te zetten. Mag ik u dan ook wat clementie vragen bij de beoordeling van deze biografie?"
Ontwapenender kan het haast niet. Maar juist zo kan, in de marge van de literatuur, een boekje ontstaan dat onvervangbaar authentiek is, en dat een blik gunt in levensomstandigheden waarvan men anders geen kennis zou kunnen nemen!

En nu nog een citaat uit het slot van de kroniek:

Ieder die zich voor de cultuurgeschiedenis van Indonesië en de verwikkelingen die deze eeuw daar met zich meegebracht heeft interesseert, zal, meen ik, met belangstelling en met genoegen kennis nemen van dit sympathieke, eenvoudige boekje, dat getuigt van de hoge moraal van twee mensen die een moeilijk lot met élan en met waardigheid hebben gedragen.

Het vol krijgen van het Fonds 60.000 is uitsluitend een kwestie van Poekoel Teroes! Zet éven door, want er kunnen na ons nog duizenden wezen en behoeftigen van profiteren!

tong tong

ONAFH. IND. TIJDSCHR. — 17e JAARG. No. 7
Pr. Mauritsl. 36, Den Haag - Telegramadres: Tong Tong Den Haag - Tel. 070-54.55.00/54.55.01 - Giro 6685
Uitgave: Publ. en Handel Mij Tong Tong B.V.
Directie: Tjalie Robinson
Redactie: Tjalie Robinson, J. H. Ritman, G. H. Bartman, Ch. J. A. Manders.

Verschijnt de 1ste en de 15e van iedere maand
Prijs per nummer *f* 1,25. Abt. Nederl.: kwart. *f* 7,50; halfj. *f* 15,—; jaar *f* 30,—. Abt. Europa: jaar *f* 37,—
Buiten Europa: jaar *f* 42,—.
Abt (per jaar en per luchtpost): Australië en Nw. Zeeland *f* 78,—; Indonesië *f* 63,—; Z.-Afrika en Z.-Amerika *f* 63,—; Canada en Ver. Staten *f* 53,—; Maleisië en India *f* 63,—; Suriname en Antillen *f* 53,—.

ZOEKT OP BASIS VAN DE NUTTIGE ERVARINGEN IN DE GORDEL VAN SMARAGD NIEUWE INTERESSEN IN NEDERLAND TE WEKKEN VOOR DE TROPENGORDEL.

*

De directie behoudt zich het recht voor hen die schadelijk geacht worden voor het welzijn van Tong Tong als abonnee te weigeren of af te voeren.

ALLE ABONNEMENTSGELDEN ZIJN BIJ VOORUITBETALING VERSCHULDIGD.

ADVERTENTIES KUNNEN ZONDER OPGAAF VAN REDENEN GEWEIGERD WORDEN.

Selamatan II. In het vorig nummer van TT stond een foto van de toebereiding van de selamatan-versnaperingen. Ditmaal de even fraaie keerzijde van de medaille: de gasten doen zich tegoed aan spijs (en drank!). Moge de selamatan-TT in dezelfde goede sfeer verlopen als - kennelijk! - deze ter gelegenheid van een Indonesische bruiloft, waar Nederlandse gasten even welkom zijn als het "eigen volk".

Selamatan-nieuws

Helpende handen gevraagd!

Om de selamatan zo vlot en prettig mogelijk te laten verlopen is "gotong rojong" erg belangrijk. U weet wel, vele handen (en handjes!) maken licht werk.
We kunnen bij de eet-tafels (opscheppen, aandragen, afruimen) nog een paar aanpaksters gebruiken. En voor het verzamelen van lege bekertjes, borden - is in een wip gebeurd - een stel kwieke jongens en meisjes die misschien toch al graag hun benen eens willen strekken.
Wie wil helpen: meldt U zich bij aankomst de 28 october direct bij mevr. Brückel, zij zegt wel hoe en wat. Ook de kinderen. We rekenen op U, want we rekenen ook op de gezelligste en mooiste selamatan ooit in Nederland gehouden!
Attentie:
Leest U en bewaart U vooral goed het stencil dat U bij de toegezonden kaarten krijgt (misschien reeds gekregen?) Het voorkomt onnodige vragen en voor U zelf misschien moeilijkheden. Aan de afd. Informatie bij de ingang kunt U voor alle problemen terecht.
Tot ziens in goede gezondheid!

Het belang van Koloniale Geschiedenis

Mej. M. E. van Opstall is gepromoveerd tot doctor in de letteren op een proefschrift over de laatste vloot van de Verenigde Oostindische Compagnie, die uitvoer om een gouverneur-generaal naar zijn bestemming te brengen.

Uit de stellingen bij het proefschrift blijkt, dat mej. Van Opstall afrekent met historische onjuistheden in het onderwerp, dat zij behandelt, maar even militant stelt zij zich op tegenover de opvatting, als zou in de hogere klassen van het voortgezet onderwijs de tijd ontbreken om in geschiedenislessen aandacht te besteden aan koloniale geschiedenis. Nóg een stelling: De collecties in het (Haags) Algemeen Rijksarchief, betreffende de geschiedenis van de voormalige koloniale gebieden en die betreffende de buitenlandse betrekkingen van de republiek moeten van wereldbelang worden geacht. Als Nederland niet in staat of bereid is deze verzamelingen naar behoren te beheren verdient het aanbeveling elders, b.v. bij de Unesco, hulp te zoeken.

Aldus lezen wij in de Haagsche Courant.

Het is een verkwikking te mogen opmerken, dat in deze tijd van verloedering van ons "koloniaal" verleden een wetenschappelijke figuur het opneemt voor onze geschiedenis. Voor zover het jonger geslacht daarvoor nog belangstelling toont, gebeurt dat meestal met een blos van schaamte op de kaken over al het "kwaad" dat Nederlanders hebben bedreven in verre gewesten. Onze gelukwensen aan de jonge doctor... en ons compliment voor haar moed, om de betekenis van het verleden onder de aandacht te brengen van een op zijn best onverschillig nageslacht!

J.H.R.

DAT KOST ONS GELD!

Wilt U er s.v.p. aan denken met het juiste bedrag, nl. *f* 0,35 te frankeren! Wij ontvangen geregeld brieven, die lager zijn gefrankeerd, zodat bij een groot aantal poststukken dit, hoewel het om kleine bedragen gaat, op de duur toch gaat oplopen! Brieven **f 0,35**, briefkaarten **f 0,30.**

RECEPT TEMPÉ

Degenen die geinteresseerd zijn in het recept van de bereiding van tempé kunnen te verkrijging hiervan schrijven aan:
De Heer C. R. Lontho, Nieuwstraat 124, Leidschendam.

Indonesische reis-notities (I)

Voor de tweede maal ben ik de kluts kwijt: de eerste maal toen ik net in Indonesië terug was; de tweede maal nu ik net terug ben in Holland na twee maanden weggeweest te zijn. Nogal aarzelend schrijf ik deze regels neer: schrijf ik wel objectief en "zuiver" genoeg? De vraag doet zich voor: hoeveel tijd zou ik nodig hebben om mijn "kluts terug te hebben"? tweede vraag: is twee maanden in Indonesië niet te lang geweest? Zou ik met b.v. twee of drie weken ook hebben kunnen volstaan?

Om met deze laatste vraag "teroes terang" te zijn: NEEN. Eerder zijn twee maanden nog aan de **weinige** kant om een beter inzicht (of een zuiverder intuitie) te vormen. Indonesië heeft niet alleen een totaal verschillend geografisch klimaat van Nederland, maar ook een volslagen anders LEEFklimaat. En een lichaam is maar een lichaam: een nogal beperkt en zwak en zeker traag omschakelend object, dat zijn eigen tempo volgt, nogal onbegrijpelijk voor de hollende geest, die al zo gauw alles meent te kunnen WETEN!

Zeker is dat het plotseling overschakelen op een andere temperatuur en een andere voeding INWENDIG veranderingen veroorzaakt die we met ons observatievermogen niet eens kunnen registreren, maar b.v. met een bloeddrukmeter wel. Na vele jaren lang in Holland een veel te hoge bloeddruk gehad te hebben, ongeneeslijk met hoeveel soorten obats ook, zakte deze bloeddruk in twee dagen tot ieders verbazing ineens tot "Normaal". Rara, hoe kan dat?

Een uiterlijk meetbare verandering geeft een voorzichtige indicatie: door de enorme hitte in Indonesië begon ik eerst hun eigen graf delven, voor het geweldig te transpireren (en dat heb ik tot de laatste dag toe in Indonesië gedaan). Er móeten zich dus in mijn stofwisselings-procédé's wijzigingen hebben voltrokken, die deze bloeddrukschommeling hebben veroorzaakt.

Vraag: welke ANDERE veranderingen hebben zich **nog méér** voltrokken door deze stofwisseling?

M.a.w.: zelfs al kunnen wij bewúst vele verschillen niet registreren, onze physieke verandering heeft ons vele verschillen tóch wel doen "opnemen" en filtert ze a.h.w. langzaam aan onze waarneming door. In de komende nummers zult U in diverse luchtige notities of opmerkingen zulke "bewustwordingen" tegenkomen - die zich nergens uitspreken in de keiharde definities die men zo graag verwacht (en die helaas veel te veel gemaakt worden!) Als men mij "vaag" vindt, en meent dat grote verschillen toch betoel evident zijn, schrijf het me. Zo komen we tot de **uitwisseling** van gedachten, die altijd Tong Tong's grote kracht geweest is.

En die ons ook "op een afstand" tot een gezond inzicht zal voeren t.a.v. het land dat wij "in onze vingertoppen" hebben.

Want het is waar wat G. J. Resink gedicht heeft: wij lezers van Tong Tong "behoren tot het **evenaarsgeslacht, dat** uit gematigder zones gedacht, steeds **twee** halfronden kent......" Wij hebben een **eigen** visie op wat daar gebeurt en hoeven ons geen pro's of contra's te laten opdringen. Zowel wat tropisch als wat Europees is kunnen wij op eigen wijze beoordelen zonder gehinderd te zijn door inhibities of vooroordelen.

En zeker is het nonsens dat alles wat onze belangstelling heeft in Indonesië (of Nederland!) per sé **Nederlands of** Indonesisch geïnterpreteerd hoeft te worden; er is betoel nog een Indische visie die niet deemoedig hoeft te wachten op Indonesische of Nederlandse goedkeuring (of inzicht - wat vaak niet opgebracht kán worden!)

Meer dan ooit zal bij **het voortschrijden** van de levensjaren van Tong Tong het **eigen Indische karakter** groeien en rijper worden. En volkomen nieuwe inzichten ontwikkelen, die zowel naar Nederlandse als Indonesische kant ontplooiing verdienen. De Indische **levensbeschouwing** bestaat nog steeds, al sterft de groep uit. Hoe vreemd het ook klinkt: vooral na een laatste confrontatie met het vrije Indonesië (en daarna met het onverstoorbare Holland) ben ik er meer dan ooit van overtuigd dat de Indische levensbeschouwing wérkelijk zin heeft - en dat het inderdaad begrijpelijk is waarom de abonnees van Tong Tong dit blad koppig en onvermoeibaar vóortzetten, hóe hard men buiten ook schreeuwt (en "aantoont") dat het blad gewoonweg niet bestaan kán!

Daarom zeg ik overtuigender dan ooit: "Poekoel teroes, mijn waarden! "Tong Tong is méér dan onze stem. Het blad is onze Levensadem - en zo lang wij leven zullen wij **Indisch getuigen.**

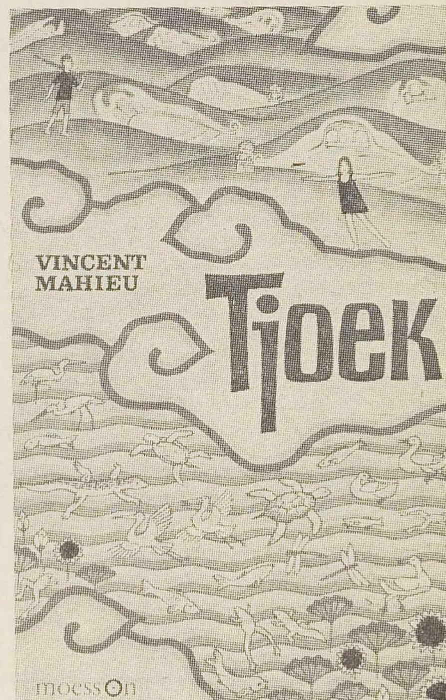
*

Het zal nog even duren voor Tjalie pas goed begint met zijn serie "Indonesische Notities", waarvan hier dus het eerste opstel gaat. Nog steeds ben ik aan het ordenen van mijn vele gegevens. Een deel - per brief hierheen gezonden - is op onverklaarbare wijze ergens bij de post verdwenen, waardoor "gaten" ontstaan zijn in mijn overzicht. Verder heb ik aan het eind van mijn reis naar Indonesië een rondreis van een week gemaakt door **Malaysia en Singapore,** die dankzij de onvermoeide hulp van Dick en Annemarie Blomberg zo enorm veel nieuwe visies heeft opgebracht over Z.O. Azië, dat ik ook die reis móet incorporeren in de Indonesische aantekeningen.

Er is nog enorm veel voor te bereiden. Ik hoop dat ik straks veel goed genoeg zal kunnen vertellen om Uw eigen reacties goed los te maken voor menige brief van Uw kant!
Dat het een nuttige en rijke gedachtenuitwisseling mag worden!

T.R.

TJOEK

Toen dit boek bij de vorige uitgever, H. P. Leopold's Uitg. Mij, uitverkocht was geraakt en geen nieuwe oplaag op stapel werd gezet, kwamen in onze winkel nog steeds bestellingen binnen. Derhalve werd besloten de uitgeversrechten van Leopold terug te vragen, waar men vriendelijk aan mee werkte en "Tjoek" wordt nu verder dus uitgegeven door onze eigen Uitgeverij Tong Tong.

Wij zijn maar een klein uitgeverijtje en dus is deze eerste oplaag klein en wat duurder dan gewoonlijk. Maar we weten zeker dat wij er ongeteld vele Indischgasten een enorm plezier mee doen en dat onze eigen uitgave (waar we erg trots op zijn) óók goed verkopen zal. Het omslag van de "nieuwe" Tjoek werd wederom getekend door R. J. Boon en zoals U ziet, is het wederom een liefelijke prent geworden die het boek alle eer aan doet.

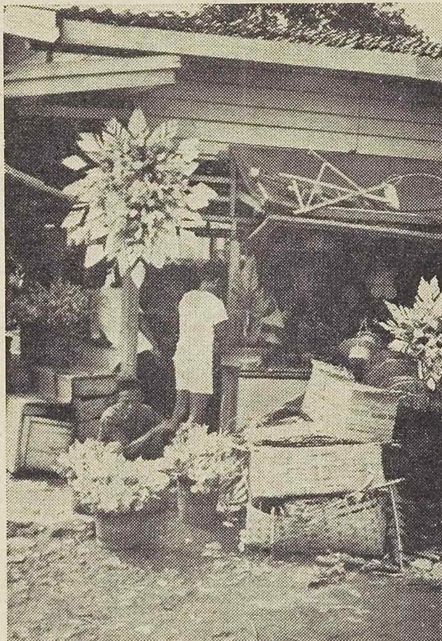
Het boek kost f 9,90 (met porto f 0,90 =f 10,80) en we zijn reeds direct begonnen met het leveren van de voorbestellingen. Zij die nog een ideetje zoeken voor een aardig kerstcadeau van dit jaar, weten wat ze nu bestellen moeten.

Als U destijds geen "Tjoek" gekocht hebt, DOE HET NU!

Terug van weggeweest (I)

Zeg het met Orchideën

Gewend aan onze vroegere tuinen, vond ik opvallend weinig bloemen meer in Indonesië. In de grote steden bedoel ik. Nu kwam ik in de allerdroogste tijd, nergens een sprietje groen gras te bekennen en de planten, voor zover ze er goed bijstonden, bedekt onder een droevig-zware stoflaag. Maar hoe keurig ook de meeste tuinen onderhouden, geen borders of perken van gerbera's vlinderbloemen, kembang keniker (of andere geeltjes) Afrikaantjes of andere gewone bloemen die wat kleur hadden kunnen brengen. Ik kan toch niet aan de indruk ontkomen dat men niet zo veel meer om bloemen geeft. Hebben ze teveel zorg, teveel water nodig?
Toch komt er nog genoeg van de Puntjak of Trètès en andere bergplaatsen om materiaal te leveren voor bloemstukken die nog steeds vaak en graag gegeven worden bij alle gelegenheden. Gladiolen, anjers, chrysanten, asters, rozen. Maar ze zijn niet zo vol, zo sterk meer. Zo zag ik een beeldig rozen-stukje binnen een paar uur verwelken. In Holland zouden ze met kunst en vliegwerk de bloemen wel hebben weten op te peppen, hier is men blijkbaar nog niet zo ver.
Sterker en minder zorgeisend blijkt nu de orchidee te zijn. Bij de bloemverkopers langs de straat in overvloed te krijgen en ook meer dan ooit verwerkt in grote en kleine boeketten. Waar artisticiteit tekort schiet vergoedt kwantiteit veel! Met wat asparagus of varen worden uitbundige stukken gemaakt van larat, schorpioen en potlood-orchideeën. Voor Rp. 500,— (nog geen *f* 5,—) heb je al een aardig verjaarsboeket en voor Rp. 1000,— heb je een rijkdom aan bloemen waar je hier in Holland het tiendubbele voor betaalt. Hoe groter het stuk, hoe meer aandacht en zilverwerk er aan te pas komt!
De stijve "veren" van de pakishadji worden kunstig verknipt soms geheel,

Bedrijvigheid met orchideëen op de bloemenpasar Tjikini, te Djakarta.

soms gedeeltelijk zilver geverfd en dienen als achtergrond voor mooi afstekende lila of donkerpaarse bloemen.
Op Tjikini, tegenover de oude pasar (nu een gezellig modern winkelcentrum) is een drukke "bloemistenhoek". In talrijke stalletjes zijn de bloemisten bezig met hun artistieke bedrijf. In razend tempo wordt er geschikt, geknipt, gebonden, geverfd en per betjak of loper manden, vazen, kransen bezorgd. Bijna allemaal orchideëen, een lieflijk tafreel!
Alleen stapelt ook hier het afval zich zorgeloos op. En bètjèk ......! mintah ampoen!
Maar wie van Indonesië wil genieten leert over plassen en afval heenstappen! Ik deed het in ieder geval met plezier. L.D.

Inlichtingen verzocht over woon-/verblijfplaats van leden van de fam. von Winckelmann door Simon August Laurens von Winckelmann, wonende Putah Djaja Gg 10 c/28, Surabaya. Waarschijnlijk wonen zijn nog in leven zijnde zusters en broers in Nederland.

Meerjarige projectlening aan Indonesië

Als uitvloeisel van de toezegging, die de minister voor Ontwikkelingssamenwerking dr. C. Boertien tijdens zijn bezoek aan Indonesië in maart van dit jaar heeft gedaan, is op 14 september 1972 in Den Haag een overeenkomst tussen Nederland en Indonesië ondertekend, waarbij een financiële projectlening van 65 miljoen gulden aan Indonesië ter beschikking is gesteld. De lening heeft betrekking op een programma voor de uitvoering van ontwikkelingsprojecten, dat drie jaar omvat (1972 t/m 1974).

De te financieren projecten, die alle deel uitmaken van de plannen van de Indonesische regering voor wederopbouw en ontwikkeling, hebben voornamelijk betrekking op herstel en verbetering van infra-structurele werken. Als zodanig zal deze meerjarige projectlening worden besteed voor de financiering van o.m.:

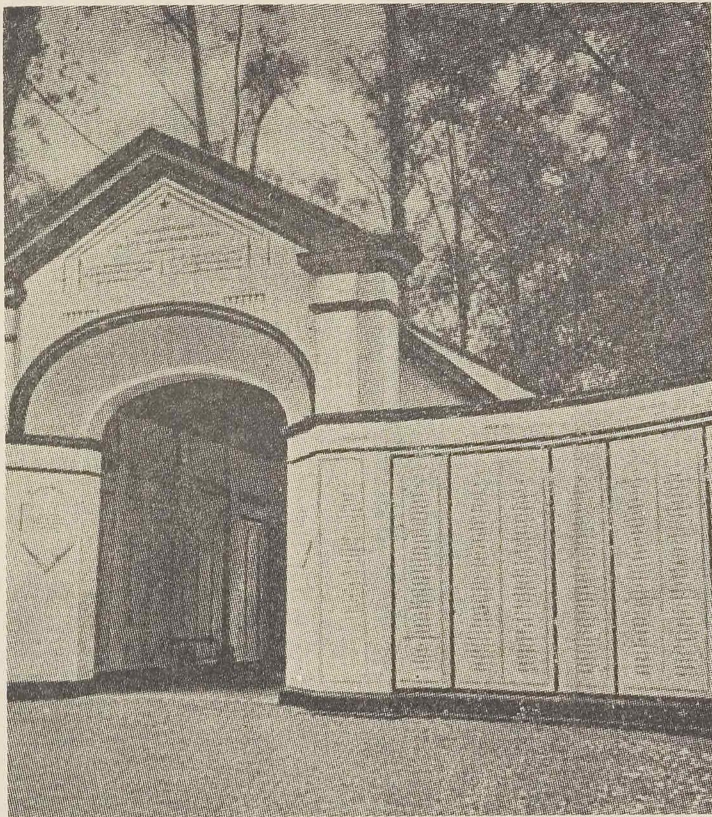
- het herstel van een aantal suikerfabrieken
- het herstel en modernisering van het elektriciteitsbedrijf Mantung op het eiland Bangka
- modernisering van een aantal tinmolens
- herstel van de havenfaciliteiten te Belawan, Palembang, Bitung en Padang
- de levering van telecommunicatie-apperatuur en baggermaterieel
- de levering van vliegtuigen ten behoeve van de Indonesische nationale luchtvaartmaatschappij.

Bladvulling

ABU DAWUD, Sulaiman ibn Ashath as Sijistani († 889); hij was de samensteller van één der zes canonieke verzamelingen van de islam. Zijn Sunan bevat zowat 4800 overgeleverde uitspraken van en anekdoten omtrent de Profeet.

Hoogmoed.
Abu Huraira heeft overgeleverd dat een man de Profeet - over hem mogen Allah 's zegen en vrede nederdalen! - kwam opzoeken. Het was een knappe man en hij zei:
"O, Apostel Allah, ik ben 'n man die zijn vreugde vindt in wat mooi is, en zoals U ziet is mij schoonheid gegeven; aldus komt het dat ik niet gaarne zie, dat iemand een aantrekkelijker voorkomen heeft dan ik, al was het maar wat de riem van mijn sandaal betreft. Is dat hoogmoed?" De Profeet antwoordde: "Neen; hoogmoed is alleen aanwezig, waar het recht wordt geringgeschat en waar mensen worden misprezen."

Het Erekerkhof Peutjoet in Banda-Atjeh (Kotaradja)

Toeganspoort tot het kerkhof Peutjoet met aan beide zijden van de ingang de namen der gevallenen uit de Atjeh-oorlog op marmeren platen.

In ons vorig nummer kondigden wij reeds de verschijning aan van een studie van Teuku Tjoet Moh. Hoesain over het Erekerkhof Peutjoet. Hier volgt nu een korte samenvatting van de inhoud.

*

De in augustus 1972 te Banda Atjeh (Kutaradja) in de Indonesisch taal verschenen verhandeling getiteld "Peutjoet" is geschreven door de Atjeher Teuku Tjoet Mohammed Hoessin (Tjoetje), zoon van de overleden Sjahbandar van Meulaboh (Westkust van Atjeh), waarin hij het belang van de restauratie en instandhouding van de voormalige Erebegraafplaats Peutjoet accentueert, aangezien dit kerkhof de geschiedenis en de heldenmoed onthult van het Atjehse volk tijdens de Nederlandse overheersing.

Deze verhandeling is in het Nederlands vertaald.

Een inleiding wordt gegeven door de plaatsvervangend Gouverneur van de "bijzondere provincie Atjeh", Drs. Marzuki Njakman, waarin hij o.m. er op aandringt, dit monumentale en historische kerkhof naar waarde te schatten en te verzorgen, opdat de huidige en volgende generaties herinnerd zullen worden aan de vrijheidsstrijd hunner voorouders, waarbij zovele slachtoffers zijn gevallen.

Schrijver "Tjoetje" haalt o.a. aan dat in deze oorlog 4 generaals gesneuveld (overleden) zijn n.l. de Generaals Köhler, Pel, Demmeni en de Moulin, hetgeen volgens hem het heftige verzet van de Atjehers aangeeft.

De verrichtingen van verscheidene dappere Atjeh-officieren worden belicht; van haat en wraakgevoelens is nauwelijks sprake, dikwijls is er respect voor de dapperheid van enkele Nederlandse officieren, en is schrijver ontroerd aan de hand van de inhoud en zin der grafopschriften, waarbij elk graf een geschiedenis op zich zelf vormt.

In de passage over "Van Heutsz" wordt de vraag gesteld: "Waarom is hij niet op Peutjoet begraven, temidden van zijn ondercommandanten, in plaats van te Amsterdam, waar onbehoorlijke knapen zijn herinneringsmonument hebben bevuild?"

De brochure vormt een inleiding voor een herinneringsboek omtrent de Atjeh-oorlog, aangezien op 26 maart 1973 a.s. de herdenking zal plaats vinden, dat 100 jaar geleden (26 maart 1873) Nederland aan Atjeh de oorlog verklaarde, waarna in april 1873 de eerste Atjeh-expeditie volgde.

De verhandeling "Peutjoet", aangevuld met 18 foto's, is een ontroerende beschrijving van de Nederlandse bezettingstijd, waarin herhaaldelijk tot uitdrukking komt de noodzakelijkheid van de Restauratie en het blijvend onderhoud van de Erebegraafplaats "Peutjoet".

Deze verhandeling is verkrijgbaar à *f* 12,50 (inclusief portokosten) door overschrijving op girorekening 1376185 van J. H. J. Brendgen, Laurens Reaellaan 70' te Haarlem, waarvan de baten ten goede komen van het Peutjoet fonds.

*

In 1954 was ik voor de laatste maal in Atjeh, waar toen op een enkele vertegenwoordiger van een handelshuis geen Europeanen meer te vinden waren. Toen reeds trof mij de van haatgevoelens jegens ons blanda's volkomen gespeende houding van de bevolking.

Natuurlijk bezocht ik ook toen Peutjoet en was verrast over het feit, dat deze begraafplaats van "de vijand" in goede staat verkeerde: de weinige beschadigingen aan de grafmonumenten van Nederlandse militairen, gevallen in de strijd tegen de Atjehers waren, naar Atjehers mij toen vertelden, het gevolg van Japans vandalisme, niet van handelingen door Atjehers. De weg naar de achterliggende kampong, die vroeger om het kerkhof lag was verlaten: men bereikte die kampong nu door dwars over de begraafplaats te lopen, maar dit was dan ook de enige "vrijheid", die Atjehers zich tegenover de daar rustende Nederlanders hadden gepermiteerd. Zo liepen dagelijks tientallen Atjehers langs het monument voor de marechausee, hun bitterste tegenstanders vlak bij de ingang. Aan het monument was niets beschadigd...... De houding van de Atjehers, nu op zo treffende wijze beschreven door "Tjoetje" is een voorbeeld voor allen op de gehele wereld voor wie na veel strijd eindelijk de vrede is weergekeerd......

J.H.R.

KERST- EN NIEUWJAARSWENSEN

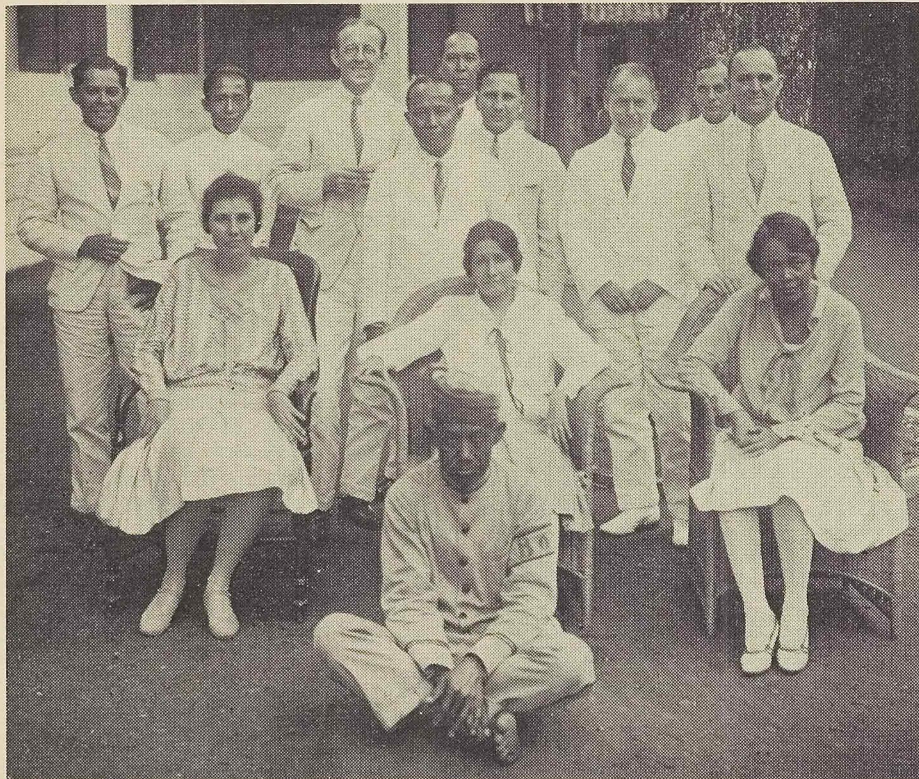
Ook dit jaar bestaat voor onze abonnees de gelegenheid om voor de Kerst- en Nieuwjaarsviering vrienden en kennissen (of alle Indischgasten!) gelukwensen aan te bieden voor een VAST TARIEF: *f* 4,— per annonce.

Zoals U weet doen vooral Kerstnummers van Tong Tong meer dan alle nummers in Indische kringen de ronde en wordt de pagina met gelukwensen gespeld van de eerste tot de laatste letter om oude en langvergeten sobats weer te ontdekken.

Géén standaardwensen waaruit U een keus moet doen, maar U bent geheel VRIJ om uw eigen wensen uit te spreken "in alle talen", MET EEN MAXIMUM van 10 WOORDEN, EXCLUSIEF UW NAAM.

Inzendingen moeten **uiterlijk 8 december** binnen zijn.

Nogmaals B.O.W.

Hein Buitenweg releveerde in Tong Tong van 15 augustus j.l. een enkele flits uit de roemruchte geschiedenis van het Departement der Burgerlijke Openbare Werken, vóór zijn verhuizing naar Bandoeng en zijn samensmelting met het Departement van Gouvernements Bedrijven tot het Departement van Verkeer en Waterstaat per 1 januari 1934.

Niet alléén de tropische regenbuien waren oorzaak van de bandjirs in Batavia! In die tijd wist een ieder dat hyperslechte riolering en afwatering die stadsbandjirs tot gevolg hadden en dat ondanks herhaald aandringen van ingezetenen en officiële instanties om verbetering, het uitvoerend personeel van de betrokken diensten niet in staat bleek - ondanks de in ruime mate gevoteerde gelden en het extra aangenomen personeel - het jaarlijks terugkerend euvel van de kleinere en grotere bandjirs met alle rampzalige gevolgen van dien, te verhelpen! Ook het persoonlijk medeleven van de toenmalige G. G. Graaf Van Limburg Stirum, vermocht geen verbetering te brengen. In die tijd ontstond een andere en nogal kwaadaardige spotnaam: (B)angsat (O)rang (W)aterstaat!

Of het nu kwam door de straffe hand van de intussen nieuw opgetreden Directeur met zijn drievoudige academische graad: Mr. Dr. Ir. J. A. M. van Buuren, weten wij niet, maar wèl dat het binnen enkele jaren uit was met deze kwaadaardige spotnaam en dat er sindsdien nooit meer zo'n enorme bandjir is geweest, waardoor er voor ons in die periode gerede aanleiding was om uren te laat te komen op onze onvolprezen K.W. III.

1918, vierenvijftig jaar geleden!

Op bovenstaande foto ziet U de op één na (Julsing ontbrak) volledige bezetting in **1928**, van de afdeling Personele Zaken van het Departement BOW. Het departement gelegen aan Molenvliet, schuin over de Weeskamer, en waarin na de verhuizing naar Bandoeng, het Departement van Economische Zaken werd gevestigd!

Zittend van links naar rechts: Mej. Gilbert, Mevr. de Vries - geb. de Rochemont, mevr. Arnold. Vóór Mevr. de Vries het factotum van de afdeling, Rakimin. **Staande** van links naar rechts: Van Hoven, Hoo, het Onderhoofd Heitz, Portier, Dumas, Ader, de secretaris (later Onder-Directeur) de Lange, Kim en het Hoofd der afdeling Van Renesse. De heer de Lange behoorde uiteraard niet tot de bezetting der afdeling maar kwam er als belangstellende bijstaan. Bijna een halve eeuw geleden! Wie van deze personen zijn er nog in leven?

ADER

*

Donoredjo

In Donoredjo (Kelet-res. Djepara/Rembang) was (is) een leprozenkolonie, niet ver van tandjong Mandalika. Vroeger was hier op een heuveltje een Compagnie's uitkijkpost. Veel zeilschepen vergingen hier als gevolg van stromingen en storm. In de 30-er jaren fungeerde in Donoredjo als zendingsarts Dr. Gramberg.

Het "Onze Vader" in het Javaans gebeden volgt hier onder:

Het Onze Vader

Bapa manira, kang ana ing surga, aran pakanira dadi elapienna,
Rama kahoela, ingkang wonten ing surga, wasta andika dados elapienna,
Vader onze, die zijt in (den) hemel, naam Uwe worde geheiligd,
Saedar pakanira ditakani, sakarpe pakanira dadi ing lemma,
Sadjaman andika dirawoei, karsa andika dados ing lemma,
Koninkrijk Uwe kome, wille Uwe geschiede op aarde.
Kaja ing surga,
Kaja ing surga,
Als in (den) hemel.
Redjekki manira kang sadina-dina, wehana dina iki maring manira.
Redjekki kahoela kang sadienten-dienten, njoekani dienten poenika maring kahoela.
Geluk ons dat (van) iedere dag, geef heden aan ons.
Ambe kaliman maring manira dosa manira, kaja manira kaliman maring sidjiidji wong kang salah maeing manira.
Ambe poenten maring kahoela dosa kahoela, kaja kahoela poenten maring sanoenggil-noenggil tiang kang salah maring kahoela.
En vergeef aan ons zonden, onze, zoals wij vergeven aan ieder mens die zondigt tegen ons.
Ambe adja gawa manira ing padjadjalan, tapi oetjolenna manira bari pada sanggala.
Ambe sampoen bakta kahoela ing patjoban, tapi oetjolakan kahoela bari pada sanggawan.
En leidt ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze.
Sebab saedar, ambe kalahar, ambe kamoelian,
Sebab sadjaman, ambe kawasa, ambe kamoekten,
Want Koninkrijk, en (de) Macht en (de) Heerlijkheid,
Kagoengan goesti, teka ing awet.
Kagoengane goesti, dateng ing awet.
Toekomende (aan) U, komen in (de) Eeuwigheid.
Amien.
Amien.
Amen.

PATEH

Si Tjalie

Tjalie's gastheer in Surabaya, dr. Sutjahjo schrijft ons ter begeleiding van de foto:
Dit is op en top Tjalie.
Vanaf zijn FONTANEL (Indon.: Ubun-ubun, Nederl.: geen apart woord te vinden) tot de uiterste punt van zijn sandalen, van voor naar achteren van links naar rechts, het is Tjalie in hoogst eigen persoon. Dit zullen de lezers en de redactie wel moeten beamen.
Toch is er iets vreemds aan hem!
Want, hoe is het mogelijk, dat op deze tijd van de dag, - het is half zes, (kijk naar de lange schaduwen van het zachte zonnetje) hij zomaar zonder sokken in zijn blote sandalen, zonder hoed, zonder overjas, zelfs zonder singlet (door Lilian toegefluisterd), zonder handschoenen, ja, zonder wàt nog meer, zo maar op een platje in de open lucht kan zitten? Ja, zo maar!
En het vreemde is, zoals jullie hem op de foto zien, zo zat hij gedurende anderhalve maand bijna ELKE OCHTEND, ELKE MIDDAG en ELKE AVOND. Dus drie keer per dag, soms vóór, soms na de maaltijd. Jullie zult wel denken: "Datzelfde staat ook op het etiket van mijn drankje!"

Het IS ook naast de kopi tubruk, die jullie op het tafeltje zien ook een DRANKJE. En ik durf te wedden, dat dit drankje beter helpt dan al jullie èn mijn drankjes samen.
Tevreden zien we Tjalie genieten van het vertrouwde en het bekende. Hij houdt zich doof voor de cacafonie van geluiden van de Dj. Diponegoro, - v/h Reyniersboulevard - van verkopers, vrachtauto's, ééncylindrische Bemo's en, last but not least het gillen van de oude stoomtram, die nog altijd rijdt van Sepandjang tot Udjung.
Hij springt op, als hij het liefelijke geklingel van een tjikar hoort, maar meestal komt hij toch te laat om een foto te maken. Als dan de BURUNG PRENDJAK plotseling zijn lied zingt, blijkt hij zijn taperecorder in de kamer gelaten te hebben. Luput, Bung!
Rustig en volkomen ontspannen bestudeert hij de nagels van zijn tenen, die straks na een lekker voetbad een goede beurt zullen krijgen......, héél gewoon. Zo maar!
En toch, als we goed kijken (haal er maar een loupe bij!), dan zien we, dat T.R. dit niet heel gewoon vindt, zelfs **helemaal** niet gewoon. Want er is naast het rustige, toch een uitdrukking van lichtelijke VERBAZING op zijn gelaat te herkennen. Net of hij denkt: "Hoe kàn dat? Zo maar?"
Lilian, die hem altijd trouw gezelschap houdt bij al zijn "ZITTINGEN" kijkt naar de grote koppen "zeer natuurlijke KOPI TUBRUK", kan het blijkbaar ook nog niet vatten en in lichte verwarring doet zij iets, wat ze al jaren niet gedaan heeft...... **ze zuigt op haar duim.**
Tjalie, je bent nu al gewend aan deze "zittingen". Maar ik raad je niet aan om dit in den Haag te proberen. Voor zover we weten, heb je geen terrasje of platje gelijkvloers. Dus je zou op het stoepje moeten zitten. Daarbij zou je een hoed moeten opzetten, een halsdoek, overjas en andere noodzakelijke attributen.
Je zou de eerste dag al je hele prestige bij de redactie van het enige Indische Blad verliezen.
Afgezien nog van de kans op blaas-, nierbekken-, long-, en weet ik veel welke ontstekingen nog meer, zou je winkeltje al gauw verlopen, want iedereen zal met een angstig gezicht met een wijde boog om je heen lopen. In Bandung (waar je net geweest bent), zouden ze daarbij mompelen: "Gèlo sia! Sieun, euj!"
En weet je, wat ze in den Haag daarbij zouden brommen? Je raadt het nooit! Vreemd, maar waar, ze zullen zeggen: "Ini Blanda DOK-DOKKEN, awaaaas!"

Sarina, een kind uit de desa

De oproep van de heer H. A. Nuse te Bergen-op-Zoom om hem de authentieke tekst te bezorgen van bovenstaand, eertijds zeer populair liedje heeft in zoverre succes gehad, dat ons - en hem - brieven bereikten met lezingen, die onderling slechts geringe afwijkingen vertonen. Voor de moeite, die verscheidene lezers namen onze - en zijn - dank. Wij lossen onze belofte in om wat wij tenslotte als de tekst aanvaarden ook in Tong Tong af te drukken. Hier volgt dus de ballade van Sarina, een kind uit de desa.
Rest ons intussen nog onze verontschuldigingen aan te bieden aan de heer Nuse, die wij in zijn oproep (Tong Tong van 15 aug. jl.) aanduidden als "mevrouw". Hoe het misverstand ontstaan is, weten wij niet meer. De heer Nuse is medewerker aan een blad voor oud-militairen uit Nederland en Indië en deelnemers aan het verzet in de oorlogsjaren, "De nieuwe trom". Voor dat blad verzamelt hij oa. oude soldatenliedjes. Hier volgt dan het droef verhaal van Sarina en Kromo

Sarina een kind uit de desa,
Die stampte haar paddie tot bras,
En zong daarbij een heel aardig liedje
Voor Kromo die lag in het gras.
Zij strooide haar Kromo met bloemen,
Geplukt uit God's vrije natuur,
De maan blonk zo helder als zilver,
En Kromo geraakte vol vuur.

Sarina wist niet dat de wereld
Nog buiten haar desa bestond,
Zij kende noch armoe noch weelde,
Zij zong en danste in 't rond.
Als Kromo des avonds van 't veld kwam,
En speelde voor haar op de fluit,
Dan gingen zij samen aan het dansen,
Van pret gierden beiden het uit.

Eens kwam voorbij hare desa,
Een toean besar in 't wit,
Zijn blik viel dadelijk op Sarina
Terwijl hij in zijn karretje zit.
Hij draaide verwaand aan zijn snorren,
Riep het hoofd van de desa toen aan,
Zij fluisterden iets met malkander,
En hadden elkaar toen verstaan.

Plots was Sarina toen verdwenen,
En Kromo werd lam van verdriet,
Hij zocht als een gek door de bossen
Maar vond er zijn lieveling niet.
Zijn vrienden, die kwamen hem tegen,
En zeiden, zoek hier toch niet meer,
Maar ginds in het huis van die Blanda
Daar vind ge Sarina wel weer.

Nu woedend trok Kromo er henen,
En nam toen een vreeslijk besluit,
Hij doodde die heer met zijn piso,
En trok er toen vlug tussen uit.
Maar lang mocht hij 't echter niet maken,
De politie die pakte hem op,
Men bracht hem nu naar de rechter
Die strafte hem toen met de strop.

Sarina was niet meer te vinden,
Op wegen of velden of pad,
Zij werd van verdriet ziekeneurig,
Van het piekeren over haar schat.
Zij had ja haar leven, haar alles,
Het zijne dat liet hij voor haar,
Hoe wreed toch zo'n blanda kan wezen,
Sarina, ja vraagt het haar maar.

Nog meer fanmail uit Illinois

In ons nummer van 15 augustus publiceerden wij een briefje van de tienjarige Mandy Hübner uit Dolton, Ilinois: zij verhaalde daarin van de belangstelling, die Tong Tong in de familiekring geniet en zij wenste Vader Hübner meteen geluk met zijn Verjaardag, die op de 17e van die maand valt. Het spreekt vanzelf dat wij deze "fanmail uit Illinois" met vreugde publiceerden.
Thans ontvangen wij - met een cheque van tien dollar! - de volgende brief van Vader Hübner, die wij, om de geschiedenis af te ronden, óók publiceren. Maar niet, na hem, ega en dochter hartelijk te hebben bedankt voor de bijdrage aan het fonds 60.000. Het begint er nu al aardig op te lijken dat we binnen afzienbare tijd de 60.000 bereiken. Allemaal een schepje boven op onze normale inspanning en het lukt! Nog ruim *f* 7.000 en het is gebeurd!

*

Hierbij ingesloten een persoonlijk cadeau van de Heer en Mevrouw C. P. Hübner-Oostdam, 14743 Edbrooke Avenue-Dolton-Illinois, voor het Fonds Hidoep Teroes *f* 60.000.

Inderdaad, Poekoel teroes, wij doen ook mee voor de hulpbehoevenden in het land, waar ik vandaan kwam. Geboren in de Krokodillenstad, bracht ik mijn jeugdjaren het meest door in de bergstad en omstreken tussen Tangkoeban Prahoe en Pengalengan. Mijn wederhelft, een Haags product van een Totokse familie, nooit in de Tropen geweest, maar een verwoede liefhebster van Indische makanan, die zij hier dikwijls zelf bereidt van Indische spullen uit de Hollandse Importwinkel in Chicago, is altijd de eerste om het pas aangekomen Tong-Tong blad voor mijn neus weg te halen. Evenals ik wil zij geen enkel woord uit dat blad missen. En aangezien Tong-Tong inderdaad het enige Indische blad ter wereld is, worden de weekblaadjes door ons bewaard als een soort document uit mijn Tempo Doeloe. Nu kan ik onze enige dochter Mandy, hier geboren, bij het bekijken van de Tong-Tong blaadjes van alles vertellen en hoe haar Papa als een anak in een hanssop op blote voeten naar school liep.

Toen ik kort geleden het nummer van Tong-Tong van 15 augustus 1972 ontving, was ik heel erg verrast te lezen, dat onze dochter zelf een soerat schreef naar Meneer Tjalie van de Tong-Tong en dat haar verzoek om haar Engelse brief in het blad op te nemen spontaan is geaccepteerd, met de zeer gewaardeerde reacties van U allen in de Tong-Tong Redactie daaraan toegevoegd!

Voor deze gelegenheid wil ik een ieder van de Tong-Tong Redactie hartelijk bedanken voor Uw wensen met mijn verjaardag en vooral voor het plaatsen van Mandy's verzoek in ons enige Indische blad ter wereld. In onze toekomstige vacantie in Den Haag zullen wij aan de wens van onze dochter voldoen en ons bezoek aan Uw Redactie en aan de Indische Toko niet overslaan!

C. P. Hübner

De Indogroep in Nederland *)

(Een Indonesische kijk op de Indo's in Nederland.)

door: Hos Nurjahja

uit het Indonesisch vertaald door: A. Ed. Schmidgall-Tellings

Elk jaar, in het hartje van de zomer, omstreeks eind juni, worden Pasar Malams gehouden in Den Haag, Nederland. Gedurende de dagen dat de Pasar Malam duurt, komen er mensen toestromen uit alle hoeken en gaten van Nederland. De meerderheid bestaat uit Indo's Daarnaast komen ook, in niet geringe getale, volbloed Nederlanders en anderen een kijkje nemen.

De Pasar Malams vormen een rendez-vous om elkander eens per jaar te ontmoeten. Ooms en Tantes, Oma's en Opa's. Overal hoort men dan vrolijke kwinkslagen bij een wederzien, misschien wel na vele jaren niets van elkander te hebben vernomen, ofschoon Nederland maar even groot is als Oost Java.

De sarung-kebaja vormt een opgewekte toon temidden van de mini's en maxi's.

En dit alles vindt plaats in een Indonesische atmosfeer opgeluisterd door krontjongmuziek van Muritsku en vergezeld van pentjaksilat demonstraties, Molukse dansen, en andere vermakelijkheden.

Van zeer grote betekenis wordt ook geacht zich in een "waroengkje" te goed te doen aan nasi rawon, soto Madoera, sate babi, lontong tjap-go-meh, onde-onde, gado-gado, es tjendol, lemper, soto ajam, nasi rames, en andere heerlijkheden. Het is waarlijk gelijk **tempo doeloe** in Indonesië.

De Pasar Malams in Den Haag worden georganiseerd door de Stichting Tong-Tong onder leiding van Tjalie Robinson (z'n ware naam is Jan H. Boon) en z'n echtgenote Lilian Ducelle. De recette van de Pasar Malams in Den Haag is zo groot, dat Tjalie Robinson een veel beter leven kan lijden dan toen hij nog journalist was in Indonesië **)

Onder de lezers behorende tot de vooroorlogse generatie zullen er waarschijnlijk nog enkelen zijn te vinden, die zich de artikelen van de hand van Tjalie Robinson in de "Nieuwsgier" (Djakarta) en in het "Nieuw Soerabaiasch Handelsblad" (Soerabaja) zullen herinneren, enkele jaren na de beeindiging van de Japanse bezetting. Z'n artikelen onder de titel van "Piekerans van een Straatslijper" bevatten de ervaringen en overpeinzingen van z'n dagelijkse straatslijperijen welke protest aantekenden tegen de destijds heersende maatschappelijke toestanden rondom hem.

Nu doet Tjalie in Den Haag niet meer aan straatslijpen zoals hij vroeger placht te doen, toen hij de godganse dag op zoek was naar nieuws in Djakarta en Soerabaja. Na zich in Nederland te hebben gevestigd in de 50-er jaren heeft hij de Stichting Tong-Tong in het leven geroepen en een tijdschrift uitgegeven onder de naam van "Tong-Tong". De stichting publiceert ook boeken welke zijn geschreven door Indo's. De meeste van deze boeken hebben betrekking op het Nederlands-Indië van **Tempo Doeloe.**

Met de jaren is ook Tjalie rijper geworden. Hij is nu kalmer. De organisatie van de Pasar Malams in Den Haag heeft tot duidelijk oogmerk de onvergetelijke herinneringen uit zijn tijd in het vroegere Indonesië tot nieuw leven te brengen. Het Indonesië uit zijn tijd zat namelijk vol met strubbelingen, maar voor de Pasar Malams worden alleen de liefelijke aspecten gereserveerd. Het commerciele succes van de Haagse Pasar Malams heeft anderen ertoe gebracht soortgelijke attracties te organiseren in andere plaatsen in Nederland, zoals Amsterdam, Utrecht, enzovoort. Niettemin blijft de pure achtergrond van dit alles: het verlangen om de sfeer van een Pasar Baroe, Braga, Malioboro, Bodjong, Tundjungan, Kesawan naar Nederland over te brengen.

Denkelijk hebben de ervaringen van een Indo, die z'n jonge jaren in Indonesië heeft gesleten, zo'n diepe indruk op hem gemaakt, dat kaas, Hollandse stamppot en wat dies meer zij zijn smaakpapillen, ingesteld op pete, petis, babad, sambal, trasi, kroepoek, ebi, kloewek en andere goede zaken, niet hebben kunnen veranderen.

Door het sterke verlangen om levensomstandigheden, gelijk aan die in het voormalige Indonesië, in Nederland te handhaven of te herstellen, zou de Indogroep in Nederland kunnen worden beschouwd als een die zich verdienstelijk maakt om een tikkeltje van de Indonesische cultuur onder Nederlanders uit te dragen. Omdat de Indo's steeds verlangen Indonesische gerechten te eten, zijn winkels uit de grond verrezen, die tropische voedingsmiddelen importeren en deze verhandelen. Nederlanders zelf maken thans kennis met Indonesische gerechten die ze dan langzamerhand "lekker" vinden, vergeleken bij de Nederlandse kostjes die in het algemeen een flauwe smaak hebben.

Als de Indonesische gerechten verzorgd door Indo's in Nederland van ganser harte door de Nederlanders worden aanvaard, is het zeer wel mogelijk dat de Nederlanders de Indogroep wensen te assimileren (Gaat niet de liefde via de maag? - Vertaler).

Een tijdje terug werd er herhaaldelijk gedebatteerd onder Indo's in Nederland over de vragen: Wie moeten er eigenlijk worden begrepen onder de term "Indo"? Moeten de Indo's zich handhaven als een minderheidsgroep in Nederland, zoals bijvoorbeeld de mensen uit de Molukken?

De Nederlandse regering ziet niets liever dan dat het Indominoriteitsvraagstuk in Nederland verdwijnt. De Indogroep dient in z'n geheel op te gaan in de Nederlandse samenleving.

De mening hieromtrent onder de Indo's zelf is zeer uiteenlopend. Er zijn er die bereid zijn gevolg te geven aan de wensen van de Nederlandse regering. Zij leven al op een peil, dat veel hoger is dan dat in Indonesië en misschien ook wel veel hoger dan zij in Indonesië zouden hebben kunnen bereiken, indien zij bijvoorbeeld daar zouden zijn gebleven.

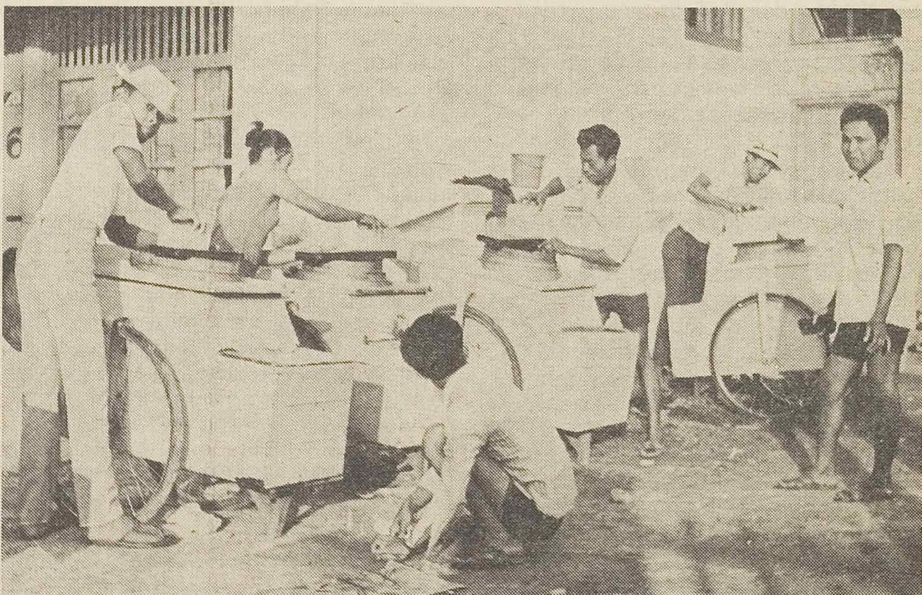
Maar, er zijn er ook die hun Indisch eigen wensen te behouden.

En tussen deze twee groepen bestaan weer variaties, een gedeelte wil deze kant op, een ander gedeelte die kant.

"Op het ogenblik is het Indoprobleem in Nederland aan het verwateren", zei Tjalie Robinson, toen ik hem een bezoek bracht in z'n huis aan de Prins Mauritslaan, Den Haag. Er zijn geen culturele waarden die tot houvast kunnen dienen voor de Indo-Nederlanders als geheel om zich continu te handhaven als een afzonderlijke groep. Ook bestaan er geen activiteiten die ertoe kunnen leiden, dat zij hun eigen cultureel karakter bewaren. Intussen bestaat het verlangen om de autochthone Nederlandse maatschappij te benaderen ook niet.

Omgekeerd is evenwel zichtbaar het verlangen om in herinneringen aan het verleden in Indonesië te blijven voortleven. Overal voelen Indo's in Nederland zich **senang,** wanneer ze maar kunnen samenkomen op een manier welke overeenstemt met de gebruiken in hun voormalige woonplaats in Indonesië. Zodoende treft men Indo-groeperingen aan die zich tooien met de benamingen:

Anak Betawie, Arek Surobojo, Anak Semarangan, Wong Jogja, Anak Medan, enz. Leden van zo'n groepering komen dan vaak samen om te spreken over hun tijd in Indo-

Wie kent ze nog, de toekang es pasrah? Voordat ze 's ochtends hun dagtaak beginnen is het eerst "pasrah" geblazen. *Foto Dick Geldorp*

Het Tropeninstituut

In "Internationale Samenwerking" van 14 sept jl. lezen wij:

Tijdens opeenvolgende weken in mei en juni van dit jaar verschenen in de Volkskrant artikelen over het Tropeninstituut. De schrijver Hans Beynon gaf daarin een uitvoerige beschrijving van de veelsoortige werkzaamheden die achter de gevel van het plechtstatige gebouw aan de Amsterdamse Mauritskade hun beslag vinden.

Enige tijd geleden is een boekje verschenen met overdrukken van deze artikelen. Een zeer lezenswaardig en interessant boekje want, zoals Hans Beynon zelf opmerkt, het Tropeninstituut is helemaal 'in'. Het instituut heeft een wedergeboorte ondergaan en is geheel aangepast aan de moderne eisen van de ontwikkelingssamenwerking. Ook in materiële zin. In 1966 ging een groot restauratieplan van start. En aanstaand najaar gaat het gebouw voor twee jaar zijn poorten sluiten als een verbouwing tot 'alternatief museum' wordt uitgevoerd. (De activiteiten gaan overigens in noodruimten gewoon verder!). Belangrijkste onderdeel van die komende verbouwing zal de constructie van een expositieruimte zijn, waarin de ontwikkelingsproblematiek op een geheel nieuwe wijze zal worden gepresenteerd. Dat zal dan weer een versterking betekenen voor de nu reeds omvangrijke onderwijsactiviteiten van het Tropeninstituut. Het is voorlopig afwachten wat het ongetwijfeld verrassende eindresultaat zal zijn. Voor wie zich nu reeds wil oriënteren in het veelzijdige werk van het instituut is de reeks artikelen van Hans Beynon een nuttige wegwijzer.

John Coast's publicaties over Het Verre Oosten

Han Veldhuijzen schrijft ons - en wij publiceren gaarne onder dankzegging aan de schrijver - het volgende:

John Coast (Van de dodenspoorweg naar Bali, TT. 15 sept. '72, p. 10) heeft niet alleen hoesteksten geschreven en films gemaakt, hij schreef ook de volgende boeken:

— Railroad to death (Commodore Press); (bekend! - red. TT.)
— Recruit to revolution (Christophers);
— Some aspects of Siamese politics (Chatham House);
— Dancing out of Bali (Faber & Faber Ltd). In het laatste boek (geïllustreerd met 24 foto's) beschrijft hij:

a. Bali, de Balinezen en hun kunst;
b. de succesvolle tournee van een Balinese dansgroep in het begin van de jaren 50 naar de VS en Engeland.

Prijs voor Indonesische landbouwer Hans Westenberg

Hans Westenberg, een 74-jarige Indonesische landbouwer, is onlangs tot winnaar van de Magsaysay Prijs voor 1972 uitgeroepen. De prijs, welke een bedrag vertegenwoordigt van 10.000 Amerikaanse dollars plus een gouden trofee, werd aan Hans toegekend als waardering voor z'n onvermoeide pogingen nieuwe zaadjes en deugdelijke methodes te introduceren aan de kleine landbouwers in Sumatra.

In de bekendmaking van het Comité voor de Uitreiking van Appreciaties staat vermeld dat het creatief vermogen van Westenberg heeft getoond, dat een nog eenvoudige bevolking de opbrengst van z'n oogst enorm kan opvoeren, wanneer zij maar wordt geleid door een figuur met een grondige kennis van zaken op landbouwgebied en vervuld van humanitaire beginselen.

De Magsaysay Prijs, die in de wandeling bekend staat als de "Aziatische Nobel Prijs" wordt elk jaar op de 31ste augustus, de verjaardag van wijlen de Philippijnse President Ramon Magsaysay, toegekend aan een vijftal personen of organisaties in Azië. Dit geschiedt sedert 1957.

Hans Westenberg is een Indo, geboren uit het huwelijk van een Hollandse vader en een Indonesisch meisje uit de Bataklanden. Nadat hij zijn studies in Nederland in 1919 had beeindigd, keerde Hans naar Sumatra terug als manager van een onderneming. Niettegenstaande hij een goede positie bekleedde op een rubberonderneming, besloot hij in 1960 zijn gouvernementsjob te verwisselen met dat van kleinlandbouwer om zich intensiever te kunnen wijden aan z'n talrijke proefnemingen op landbouwgebied. Hij kocht een lap grond van 54 hectares, dat hij "Kebun Djeruk" heeft gedoopt en dat ongeveer 50 mijl ten zuidoosten van Medan is gelegen. Het is op dit land dat hij succesvolle proeven heeft genomen met verschillende rijstvariaties van het International Rice Institute in de Philippijnen, peulgewassen uit Australië, mais uit Texas, manggas uit de Philippijnen en nog veel meer.

Hans was de tweede prijs winnaar. De eerste prijs ging naar Dr. Goh Keng Swee uit Singapore.

Selamat, Bung! Berdjuang terus!

A.S.-T.

Zonder toekomstbeeld?

Geachte Redactie,

Enige tijd geleden, bij het doorlezen van een niet al te recent nummer van Tong Tong (voor mij een aangename en leerzame bezigheid), viel mijn oog op een annonce betreffende het verschijnen van het boekwerk "De Indische Nederlanders een ontheemde bevolkingsgroep zonder toekomstbeeld" van de hand van drs. Cleintuar.

Zonder het boek (helaas) gelezen te hebben en dus onbekend zijnde met de inhoud en strekking, heeft de titel ervan mij toch aanleiding gegeven na enige aarzeling naar de pen te grijpen. Niet om commentaar te geven op de (mij onbekende) inhoud, van het boek, doch slechts om naar mijn vermogen de m.i. negatief aandoende titel ervan aan een nadere beschouwing te onderwerpen.

Van welke periode en welke groep van Indo's geachte schrijver is uitgegaan bij het samenstellen van zijn boek (en die uiteraard van invloed geweest kunnen zijn bij het bepalen van de titel ervan) kan ik slechts vagelijk gissen. Handelt de inhoud over het verleden, heden of de toekomst van de Indogroep? Indien het handelt over de huidige generaties van Indo's dan komt de titel mij toch wel wat pessimistisch voor.

Van huis en haard verdreven en over diverse delen van de wereld verspreid kan men toch zeggen dat de Indo zich aardig staande heeft kunnen houden en zelfs in niet zeldzame gevallen tot bloei en volle ontwikkeling is gekomen.

Hij heeft blijk gegeven naast zijn bekende ondeugden bepaalde kwaliteiten te bezitten, die hem en zijn nakomelingen waarborgen ook in de toekomst (zij het misschien als Nederlander, Amerikaan, Australiër of Braziliaan) te "pukul terus", in veel gevallen zelfs met een betere kans van slagen dan de oorspronkelijke bewoners van zijn z.g. tweede Vaderland.

Enige tijd geleden trof ik een onopvallend artikeltje aan in een Los Angeles Dagblad, dat mij (als niet zoetwaterhengelaar) bepaald amuseerde en mij naderhand aan het overpeinzen deed slaan. Het betreffende artikel vermeldde dat in Florida (waar het in bepaalde delen wemelt van plassen, moerassen, slokans en andere nattigheden) de wateren waren geinfesteerd met de z.g. "Asian Catfish", (t.w. onze doodgewone Lele of Hollandse Modderaar), die onder de ten gerieve van de sporthengelaars uitgezette edeler vissoorten een grote ravage aanrichten door deze met barbaarse virtuositeit te territoriseren en met eliminering te bedreigen. Kunt U zich voorstellen hoe de teleurgestelde hengelaar, onder het uiten van een hartige Zondagse vloek zijn dure hengelroede doormidden breekt, als hij, hopende een fijne baars of forel aan het diner te krijgen telkens en telkens weer zo'n gore Lele aan de haak slaat? (De culinaire kunst van het bereiden van Petjel Lele is helaas nog niet tot hier doorgedrongen).

Het probleem van niet alleen in aantal maar ook in zijn operatieterrein zich onrustbarend uitbreidende Asian Catfish heeft grote bezorgdheid gewekt bij de sporthengelaars in het algemeen en bij de "Department of Fish and Game" (Am. overheidsinstelling belast met het instandhouden en verbeteren van de Vis- en wildstand) in het bijzonder.

Men ging zelfs zo ver dat premies werden betaald voor ingeleverde Asian Catfish (dood of levend) teneinde te trachten verdere toeneming van deze vissoort tegen te gaan. (Herinnert U zich de premies op ingeleverde staarten in Indië waar ratten een plaag vormden?). Boter aan de vishaak gesmeerd overigens, want van omliggende Staten kwamen berichten dat ook daar de gehate Lele hoe langer hoe meer wordt gesignaleerd.

Hoe komt nu deze Lele die toch in tropische kali's thuishoort in Amerikaanse wateren terecht? Via aquariumhandelaren in Florida, die onbekend met de capaciteiten en eigenschappen van de van de vissoort, deze als Exotische Tropenvis in Amerika introduceerden.

Verbolgen aquariumhouders, misnoegd over de tentoongestelde destructieve kundigheden van de Lele verwijderden de ongewenste gast uit hun mooie glazen pronkstukken en wierpen hem in een bepaalde pot in een bepaalde kamer. Spoelkraan opengetrokken, ...habis perkara.

Echter niet habis perkara voor onze Lele die zich via vele ongerechtigheden en in een hem vreemde omgeving een weg wist te vinden naar een der talrijke Floridasche wateren. Waar geen water was en hij zijn vinnen niet kon gebruiken om te zwemmen bezigde hij die om over land te kruipen op zoek naar betere oorden.

Het is U toch bekend dat de Lele, waar de noodzaak zich mocht voordoen, uit lijfsbehoud zich soms over grote afstanden over het land weet te bewegen om water te vinden? (In kamp Kesilir zag ik eens in de late namiddag een heel bataljon, netjes in gelid marcherend, zich van de ene kant van de weg, waar een sawahveld was drooggelegd, zich naar de andere zijde van de weg, waar een kleine kali stroomde, begeven).

Wat men hier ook tegen onze Lele-immigrant mocht hebben, een ding staat vast. Hij verstaat de kunst zich te handhaven. "Doubly uprooted", eerst weggehaald uit zijn vertrouwde omgeving in 'n vredige slokan ergens in Tjikalong (Land van herkomst) daarna van zijn kleine maar veilig omsloten glazen kastje (Nederland) verhuisd naar de W.C. pot en door getij en stromingen medegevoerd naar een hem vreemde omgeving (Land van immigratie).

Toch slaagde onze Lele wonderwel. Hij wist zich te handhaven, te consolideren, te vechten en zelfs tot grote wasdom te geraken, ondanks concurrentie en discriminatie.

Hij wordt in dit vreemde land echter geen Lele genoemd maar "Asian Catfish" (Indonesian Dutch) en over een generatie of wat zal de aanduiding "Asian" vervagen en zijn naam slechts zijn "Catfish" (Amerikaans) en alleen dierkundigen zullen er in geinteresseerd zijn dat deze vissoort eens in Aziatische wateren zwom. En de Catfish sec zal onder zijn nieuwe naam blijven rondzwemmen en blijven bouwen aan zijn toekomst.

Bij een tweede beschouwing van de titel van het boek komt de gedachte in mij op dat de Schrijver deze toch juist heeft gekozen. Inderdaad voor de Indo als zodanig zal over enkele jaren gezegd kunnen worden dat hij geen toekomstbeeld (meer) zal hebben, niet omdat er geen toekomst meer zou zijn, maar omdat hij dan niet meer tot het land der levenden zal behoren en de benaming Indo, Indische Nederlander of Indonesian Dutch met hem zal verdwijnen. Zijn nakomelingen zullen echter als Nederlander, Braziliaan, Indonesiër, Amerikaan, etc. de strijd om het bestaan moeten voortzetten. Ik bezie de Asian Catfish in de Florida wateren en ik vraag mij af: "Wat zou de Lele hebben dat de Indo niet heeft? Taaiheid, gladheid, aanpassingsvermogen of patilkracht?"

Zelfs de snorharen zijn niet meer het monopolie van de Lele.

Met vriendelijke groeten van een Californische Lele,

Jim van Burg.

*

Een kanttekening bij dit ingezonden stuk mag bepaald niet ontbreken.

Eerst enige "persoonlijke" mededelingen. Wij ontvingen dit briefje door bemiddeling van de heer W. van Rusen Groen te 's-Gravenhage, die de schrijver, thans in Californië wonend en werkend, Tong-Tong geregeld toezendt. Van Burg was in Nederlands-Indië commissaris van politie opteerde na de soevereiniteitsoverdracht voor het Indonesisch staatsburgerschap, kwam vervolgens als spijtoptant naar Nederland en emigreerde tenslotte naar de Verenigde Staten. In zijn begeleidende brief aan de heer Russen Groen schrijft hij oa.: "Trouwe schrijvers in Tong Tong, Grashuis (ex-collega) en Jan Weites (jeugdvriend van de lagere school) ken ik persoonlijk. Het zou niet onaardig zijn hen langs deze weg te laten weten, dat ik nog in het land der levenden verblijf".

Nu ter zake.

De vergelijking die de schrijver trekt tussen zichzelf en zijn lotgenoten met een Aziatische roofvis lijkt ons weinig vleiend, maar bovendien onjuist.

Schrijven over een probleem naar aanleiding van de **titel** van een essay als dat van drs. Cleintuar lijkt ons een ongewone manier van polemiseren. De beschouwingen van drs. Cleintuar zijn in de Moessonreeks verschenen en de prijs van *f* 2,50 kan moeilijk een bezwaar zijn. Alvorens Van Burg zich in polemiek begeeft met een zozeer gedocumenteerd schrijver als drs. Cleintuar zou het misschien niet overbodig zijn kennis te nemen van hetgeen deze te zeggen had. Zoals vele lezers zich zullen herinneren hebben de beschouwingen van drs Cleintuar destijds aanleiding gegeven tot een polemiek van hoog gehalte. Van Burg is dat blijkbaar ontgaan.

Waarom wij dit stuk dan toch opnemen? Niet alleen omdat Tong Tong is en wil blijven een vrije tribune voor alle Indische Nederlanders. Maar bovendien, omdat het kan bijdragen, de discussie te heropenen over een onderwerp dat ons allen zo na aan het hart ligt; de toekomst van de Indische Nederlander. Du choque des opinions jaillit la vérité. Ook onze waarheid!

J.H.R.

BELEVENISSEN VAN EEN RECHTER IN VOORMALIG NEDERLANDS-OOST-INDIE (X)

DOOR MR. M. J. A. OOSTWOUD-WIJDENES

Een Landraadszitting met verrassend slot (slot)

Hierna wordt de 'zaal' met vele "hush! hush!s" door de oppas ontruimd en blijft het rechterlijk gedeelte van de Landraad met de griffier zitten, 'gaande in raadkamer'. Wel is de raadkamer diep geheim, maar elk oor achter de nabije zijwand-van-bamboe kan de beraadslaging opvangen. (De schrijver voelt zich ook niet erg schuldig, U, lezer, hieronder in deze zaak het geheim te verklappen): Het oudste lid van de Landraad staaft zijn (volledig rechtsgeldige leke) - stem vóór een schuldig-verklaring van Pa Asoep met een paar - voor oosterlingen mogelijke - klemmende bewijsgronden: 1. Beklaagde heeft een ongunstig uiterlijk. 2. Beklaagde is met de bestolene getrouwd geweest (dus bekend met haar bezittingen?, of is de diefstal een logisch gevolg van de echtscheiding? Dat vermeldt het Lid niet). De jongste stemmer brengt een wat ongewone verzachtende omstandigheid te berde: Beklaagde is steeds een goede klant van 's Lids textielzaak geweest(!) - Zo dringt er een straaltje licht voor Pa Asoep door de dreigende wolken, die zich (met 'acht maanden' van de Djaksa en 'afkapping van de linkerhand' volgens de Penghoeloe) boven beklaagde samenpakten. Wat de duur betreft van de toe te passen gevangenisstraf sluit het oudste Lid zich aan bij het tarief van de Djaksa: 'acht maanden', terwijl het jongste Lid bij zich zelf heeft uitgerekend, dat vier maanden precies genoeg zal zijn. En nu moet de voorzitter nog stemmen.

Een schuldigverklaring?: Daar kan hij niet meer onder uit, tenzij het lukt beide Leden of al is het maar één Lid, om te praten naar zijn eigen oordeel. Maar, hoewel de voorzitter erg hècht aan de oud-Romeinsrechtelijke regel: 'In dubiïs pro reo' (= bij twijfel: ten gunste van de beschuldigde) en hoewel hij geen van de gehoorde getuigen erg vertrouwt, het zou te gek zijn om tegen zes beëdigde verklaringen in, een onbetrouwbare beklaagde vrij te willen spreken. Helemaal 'terang' (zonneklaar) was trouwens bij de beperkte tijd en mogelijkheid van onderzoek geen enkele zaak ooit te krijgen. 's Rechters twijfel moest hij maar een beetje verdisconteren in de **mate** van de straf. De wet zelf liet in casu toe te goochelen tussen 1 **dag** en 9 (zegge: negen) **jaren** gevangenisstraf. Maar beneden vier maanden, waarvoor het jongste Lid stemde, kon een veroordeling voor de goede - (tarieven) - orde eigenlijk niet gaan. Bijna tragi-komisch, maar in volle ernst begint dan inzake Pa Asoep in raadkamer weer het spel met Justitia's weegschaal: het tegen elkaar afwegen van volkomen ongelijksoortige waarden en 'gewichtigheden'. De duur van een gevangenisstraf op de éne schaal moet even 'zwaar' gaan wegen (liefst nooit even 'licht') als een bij mekaar gepuzzeld stapeltje factoren, bijvoorbeeld: ontkentenis van schuld, leeftijd van de beklaagde, maatschappelijke positie, antecedenten, waarde van het gestolene, een partikeltje algemene en speciale preventie, een schepje vergelding, een dosis verbeteringsoogmerk en dan nog een beetje traditie en ongeschreven tarief plus wat het moment nog aan ándere argumenten oplevert. Als resultaat komt dan voor Pa Asoep uit de Landraads-strafmaat-tombola rollen: zes maanden gevangenisstraf. Zoals de geëigende strafrechterlijke term luidt, heten dan die zes maanden 'in juiste verhouding te staan tot de ernst van het gepleegde delict'. (Een buitenstaander en vooral een niet-jurist denkt dan nog dikwijls zoiets gemakkelijker en beter te kunnen nawegen!(?)......

Goed; Pa Asoep alias Kartawi moet dus zes maanden 'hebben'. Nadat de oppas de beklaagde en alle getuigen mitsgaders het belangstellende publiek weer heeft binnengeleid, respectievelijk binnengelaten, spreekt de voorzitter in naam der Koningin en in het maleis het vonnis plichtmatig-onbewogen uit. Blijbaar zó plechtig, dat de woorden van het vonnis-formulier als een welbekend gebed over de hoofden van de gezeten gemeente gaan; en - wat eerder nog nooit was voorgekomen - ditmaal klinkt, bij iedere onderbreking in de monotone stroom van sacrale termen, uit de vrij grote groep van toehoorders telkens in koor een sonoor: "Inggih".

't Is als een somber-gemompelde onderstreping van de zinsdelen van het vonnis. Het wekt in de broeierig-geworden zittings 'zaal' met z'n bamboe-akoestiek diep-trieste associaties.

Op de indrukwekkende ceremonie volgen een paar verrassingen: De beklaagde, op het matje vlak vóór de getuigen gezeten, zegt nadat hij eerder zo heftig onschuld heeft volgehouden en zo vroegtijdig en fel al tegen de eis van de Djaksa "Appèl!" heeft aangetekend, verrassend-genoeg nu op de vraag, of hij in de veroordeling berust, heel bedeesd: "Inggih". Hij heeft de strijd blijkbaar opgegeven. En de griffier noteert tevreden: 'Beklaagde berust'. Dat geeft meer tijd en gemak voor de afwerking van de stukken nu ze niet 'hogerop' onder strenge censuur van de Raad van Justitie behoeven te komen.

Dan gaat de Djaksa de getuigengelden uitbetalen. Vrouw Alias 'mbok Markatoen wordt bij hem geroepen. Zij neemt (met in de slendang weer slapende baby en aan de sarong klittend kind) boos zwijgend het karig loon voor haar optreden in rechten in ontvangst. Als zij nog wegsloft, roept de Djaksa af: "Pa Moes! Kom hier". Eerbiedig neerhurkend bij 'de vervolgende macht' en de hand ophoudend om het geld in ontvangst te nemen, is de tweede getuige ...... -maar hé!...... (het dringt ineens tot de Djaksa door): de man is naar voren gekomen vanaf de plaats van de bekláágde! **Is** hij de beklaagde Asoep? Welnee: Die blijkt...... prinsheerlijk in het rijtje **getuigen** te zitten!...... En zijn neef, getuige Pa Moes, (die alléén in kleding niet precies op hem lijkt,) heeft als 'beklaagde' vooraan gezeten en waarachtig oók domweg in het vonnis berust! ......Wat een raar abuis! Hoe komt dat?...... Bij onderzoek blijkt getuige Pa Moes een beetje vooraan gestaan te hebben, toen allen weer binnen geroepen werden, en hij heeft zich in alle on(?)schuld gewillig door de oppas naar het beklaagdenmatje laten geleiden, terwijl de **echte beklaagde,** Pa Asoep even gewillig in het gedrang bij het binnenkomen zich tussen de getuigen heeft laten duwen en daar misschien wel stilletjes een ontsnappingsmogelijkheid overwoog toen neef Moes als getuige in het vonnis berustte...... Maar nú haast 'Soep zich om nadrukkelijk te verklaren, dat **hij,** als de ware beklaagde, heus **niet** de veroordeling aanvaardt en stáát op zijn aantekening van "Appel!"

Opdat de consternatie over de dwaze persoonsverwisseling niet in vernederend vermaak zal ontaarden, schorst de president nu maar gauw de zitting voor een pauze. Groot en machtig verheft hij zich achter de vermomde keukentafeltjes. En als de meesten zich uit het vertrek verwijderd hebben, opent hij breed het foeiwarm zwart van zijn toga en opent het nuttige koffertje voor het nuttigen van zijn lunch.

Straks zal de loom en log neergezegen karbouw, daarbuiten, ter sprake komen en, na afloop van de zitting: tennissen met de Controleur; niet de karbouw, maar de Landraadvoorzitter, die - pfff! - rechtspreken in Lamongan in ambtsgewaad nog meer dan tennissen vermoeiend-warm werk vindt.

Voor je moedgevende en hartelijke brief van harte dank.
Hou je taai Tjalie en het hoeft nauwelijks gezegd, djangan takut, pukul terus, kalmaan.
Een half-verlamde wenst je het beste toe, ook voor T.T. en een spoedige beterschap.
Saja doakan lekas sehat!

N.

*) Dit is een typische trek van alle brieven van ouderen (want ik ontvang er méér!): in hun eigen misere blijven ze zich altijd bewust van de misere van anderen en komen met allerlei obats en adviezen!

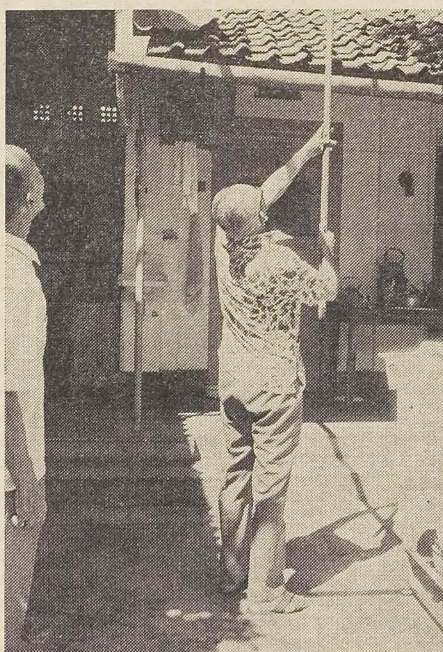
Overigens begrijpt de lezer zeker wel dat N. in latere brieven minder opstandig was (andere ouderen zijn soms veel opstandiger) en men moet dit nemen als een stemming die ALLE mensen krijgen op hoge ouderdom. Vooral zij die enorm dynamisch en zelfstandig geleefd hebben - en dat déden wij in het ouwe Indië, ja, Kandjengbesars? -

T.R.

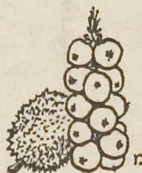
☆ ☆ ☆

Sprookje

Vele jaren vóór 1972, het is niet meer na te gaan wanneer, maar toch zeker minstens een halve eeuw geleden, leefde er een jongetje in Betawi.
Met zijn talrijke vriendjes maakte hij de stad onveilig, vooral tijdens de MANGGATIJD. Geen boom was hem te hoog en geen mangga...... te zuur! Terwijl zijn vriendjes op de uitkijk stonden, roofde hij halve, zelfs hele manggabomen leeg, en gooide de buit in de grage handen van zijn trawanten.
Het jongetje leefde lang en gelukkig..., overleefde zelfs vele vrindjes. Hij groeide op en werd "Meneer" genoemd en velen, die lelijk tegen hem willen doen zeggen nu "Ouwe heer". Weer ziet hij mangga's, maar nu in één van de oude straten van Surabaya. Ondanks de Ongevallenverzekering zal hij toch maar niet klimmen en meer rekening houden met zijn stijve spieren en...... bloedvaten.
In dergelijke gevallen roept de mens de TECHNIEK te hulp, in dit geval in de vorm van een "sènggèk", een heel lange bambu (langer dan de film) met aan het eind een klein mandje met zeer vernuftig ingebouwde "arit", die de steel doorsnijdt en...... de mangga valt in de mand. Zijn vriend vergeet zelfs "op de uitkijk te staan", omdat hij intens meeleeft in de heftige pogingen van Tjalie. een enkele mangga te bemachtigen.
Nogmaals, het is een **sprookje,** dus niet letterlijk te geloven. Hoe kan één van deze grijskoppen ooit in een hoge boom geklommen en bij ontdekking aan hun thans achtenswaardige oren ge-djèwèr zijn.
Toch heeft Tjalie zijn straf wèl gekregen, geen djèwèr, geen sablèk met de sapu lidi, maar...... een buikloop, die iedereen heeft doen schrikken......
Voor de laatste maal, het is een **sprookje.**
Misschien waren de mangga's betoverd......!

Dit "sprookje" met foto, ontvingen wij van de gastheer van Tjalie en Lilian in Surabaya. Als dit nummer van TT verschijnt zullen Tjalie en Lilian in Nederland zijn teruggekeerd en zullen zij de leiding van TT weer in handen hebben genomen. Maar nu zijn plaatsvervangers nog "baas in huis" zijn, maken zij van de gelegenheid gebruik om deze weinig flatteuze maar eerlijke foto van de nu niet meer zo jonge mangga-dief te publiceren. In de boom klimmen was er niet meer bij, hè Tjalie? Maar de mangga's smaakten nog even zoet...... al waren de gevolgen niet zó prettig.

Thuiskomst

Even een paar korte aantekeningen: Vele adressen heb ik niet kunnen bezoeken, deels omdat ik gewoon 'n paar keren ziek ben geweest, waardoor mijn reisschema vastliep. Maäf aan de Indonesische sobats die ik daardoor gemist heb. Hier in Holland natuurlijk metéén tot over de oren in allerlei werk. Als we niet éven zijn wezen groeten of zo, djangan kwatir - dat komt nog wel in orde. Van diverse kanten ondanks onze onopvallende thuiskomst allerlei welkomstgroeten ontvangen, waarvan vele eetbaar! Tsk-tsk-tsk! Als alles niet direct op rolletjes loopt, dan komt het toch wel gauw genoeg in orde. Tot ziens!

T.R.

Ter overdenking

Het is beter goed en vriendelijk te zijn tijdens iemands leven, dan bloemen te geven bij zijn (haar) begrafenis.

*

Alles gaat zijn cirkelgang. Wees daarom bedacht voor de terugslag van de boemerang. De terugslag is altijd harder.

*

Bij een lening moet men altijd rente betalen. Zorg, dat die rente geen woekerrente wordt. Bij een lening op iemands leven, wordt die rente dikwijls woekerrente, dat is dan het graf.

*

Doe nooit iemand met opzet kwaad. Doe nooit iemand moedwillig verdriet. Denk dan aan de boemerang.

*

De eerste slag kost dikwijls moeite, de tweede en volgende gaan gemakkelijker.

*

Slaat iemand niet geestelijk half-dood en zegt dan: "Oh wat spijt het mij. Ik had een zoen bedoeld!"

Margriet M.

nesië. Ook vertellen ze elkander over hun wederwaardigheden in Nederland, vooral toen ze voor het eerst voet aan wal zetten in dat land. Dikwijls zijn deze wederwaardigheden humoristisch. Zo was er bijvoorbeeld een Indo, die pas was aangenomen als employee op een of ander kantoor in Utrecht. Zijn collega's, volbloed Nederlanders, stonden verbaasd naar hem te kijken en vroegen hem waar hij zo goed Nederlands had geleerd, ofschoon hij toch maar pas enkele maanden in Nederland vertoefde! "O, ik heb jullie taal opgepikt op weg van Indonesië naar Nederland", antwoordde de Indo met een uitgestreken gelaat.

"Indo's zijn de grootste individualisten die er op de wereld rondlopen. Wanneer twee Indo's die elkander nog niet kennen, elkander op straat tegenkomen, laten we zeggen in Den Haag, dan zullen ze elkander steevast niet aanspreken", zei een Indo uit Soerabaja in Den Haag tegen me. Het is evenwel anders gesteld met Chinezen. Wanneer twee Chinezen, de een bijvoorbeeld uit Malang en de ander uit Palembang, elkander, ofschoon onbekend, op de Bahnhofstrasse in Zürich (Zwitserland) ontmoeten, dan zullen ze elkander ongetwijfeld aanspreken en vragen, van waar ze komen, waar ze naar toe denken te gaan enz.

Het gevoel onder Indo's in Nederland t.a.v. Indonesië is op dit ogenblik grotendeels emotioneel. Wanneer er onder hen lieden zijn, die terugwillen naar Indonesië, dan is dit verlangen veroorzaakt doordat ze zich niet kunnen aanpassen aan de omstandigheden in Nederland: het koude en vochtige klimaat, de "gesloten" levenswijze, en wat dies meer zij.

Een groot gedeelte wil terug naar Indonesië, doch niet met de bedoeling om zich hier te vestigen, maar om te zien toe de omstandigheden zich in de plaats waar ze hebben geleefd hebben gewijzigd. Er zijn er ook, die de graven van hun ouders en familieleden wensen te bezoeken.

Door de bank genomen zijn de Indo's in Nederland er ingeslaagd een voldoend hoog levenspeil te bereiken vanuit materieel oogpunt bekeken. De generatie die uit Indonesië is geemigreerd zet veelal het werk voort op hetzelfde terrein, d.w.z. als administratieve kracht en als militair. Slechts een heel klein gedeelte beweegt zich op technisch en handelsgebied. (Merkwaardig dat de Indo's die naar de Verenigde Staten zijn geemigreerd voornamelijk bestaan uit technici, ik bedoel mensen die er niet vies van zijn de handen uit de mouw te steken en die durven te concurreren met hun Amerikaanse collega's - Vertaler).

De situatie onder de jongere generatie heeft zich al gewijzigd. Door de uitgebreide opleidingsmogelijkheden in Nederland is het voor Indo-jongeren gemakkelijk geworden om zich te verenzelvigen en te verspreiden in de Nederlandse maatschappij. Nog een generatie en het Indoprobleem zal in Nederland tot het verleden behoren. Deze overtuiging wordt gehuldigd door Nederlandse regeringskringen en onder Indo's zelf.

---

*) Dit artikel is ontleend aan het maanblad INTISARI (De Kern) van augustus 1972.

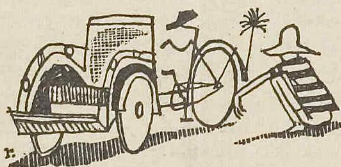
**) Tjalie zelf vraagt hierbij aan te tekenen dat ook toen de Pasar Malam nog "van de N.V. Tong Tong" was, alle inkomsten voor de N.V. waren en niets voor Tjalie. Sinds de Pasar Malam zich losgemaakt heeft van Tong Tong is er vanzelfsprekend geen stuiver van de verdiensten van de huidige Pasar Malam bij Tjalie gekomen.

*

In zijn brief uit Indonesië, die wij publiceerden in het nummer van 1 september (17e jaarg. no. 4) schreef Tjalie oa. over de joyeuse manier waarop hij in Indonesië is ontvangen. Hij staat niet alleen in die ervaring. Hij vermeldde oa. dat bij zijn aankomst te Djakarta de radio een welkomstgroet uitsprak, bloemstukken hun aankomst opfleurden, invitaties van alle kanten binnenstroomden en dat het augustusnummer van het maandblad Intisari (Kern) aan hem, Tong Tong en de Pasar Malams in Nederland een artikel had gewijd. Het bovenstaande is een vertaling van dat artikel van de hand van onze onvermoeibare medewerker Schmidgall Tellings - hij zond het ons spontaan toe (uit Arlington, waar hij aan een bekend college "de" Indonesische specialist is) en wij publiceren het met genoegen. Dit wil niet zeggen, dat wij het met de strekking van het artikel geheel eens zijn - opname van een bijdrage in Tong Tong betekent nooit ofte nimmer dat wij het voor onze rekening nemen. Maar vele ingezonden bijdragen of, zoals nu, de vertaling van een stuk over Tjalie zijn gewaardeerde prikkels tot discussie over en bezinning op onze positie en verdienen daarom publicatie.

Ten aanzien van enige mededelingen in de aanhef van het artikel moeten wij intussen nadrukkelijk stellen, dat de schrijver onjuist of onvolledig is geinformeerd. Tjalie en zijn vrouw zijn wel de stichters van de Pasar Malam in Den Haag, maar hebben al jaren met de organisatie daarvan niets meer te maken. Het is mitsdien ook niet waar, dat "de recette zo groot is, dat Tjalie een veel beter leven kan leiden, dan toen hij nog journalist was in Indonesië". De goede trouw van de schrijver staat voor ons boven twijfel. Het is jammer, dat hij in onwetenheid voedsel geeft aan de roddel die wel eens meer tot ons doordringt, namelijk dat Tjalie zich zou "verrijken" en nog wel ten koste van de Indische gemeenschap. - de kwaadaardigste nonsens die men zich kan voorstellen en die trouwens reeds door kennis te nemen van de resultaten van de BV Tong Tong vlot ontzenuwd kan worden.

JHR.

De Onverschrokkenen

Deze brief is een stukje "keiharde" werkelijkheid, maar ook droeve en tóch moedige werkelijkheid. Die eens ons aller lot zal zijn (van de hele mensheid zo lang de wereld bestaat!) en daarom past deze brief in ons "blad-van-de-waarheid" Tong Tong.
N. werd abonnee van Tong Tong van de dag van oprichting af en was tóen al "oud", maar hij was een levenslustige, ijverige medewerker van ons blad. Het Lot spaarde hem de laatste jaren niet, maar met ik zou haast zeggen "typisch Indische" branie en koppigheid leefde hij dwars door ziekten en tegenspoeden heen, maar vooral dwars door de grootste droefheid van elke oude dag: de alleenheid.
Laat mij U nog één ding zeggen: zulke brieven ontvangt Tjalie al sinds de eerste dag van de oprichting van Tong Tong af. Wij zijn inderdáád een blad van een Garde die sterft "et ne se rend pas". Zulk soort brieven krijg ik van mannen en vrouwen, van 40-ers, 50-ers, 60-ers, 70-ers, enz. enz. (want het Einde komt nog steeds voor ieder mens op ongewisse tijd), en laat mij U vertellen: hoe ouder ik word - en hoe moeilijker het bestaan van Tong Tong wordt, hoe méér ik jullie waardeer en bewonder, en dankbaar ben dat ik ooit dit blad heb mogen maken.

T.R.

Beste Tjalie,

Mocht je met het ontcijferen van mijn schrift moeilijkheden hebben, dan sebelumnja maäf sadja Tjalie.

Ik moet nu weer, als ± 85 jaren geleden van vooraf aan beginnen om te leren lopen en na die klap hebben mijn ledematen ook wat te lijden gehad. Dus sabar Tjalie, laat je secretaris of je vervanger deze surat lezen, als het van je te veel gevergd wordt.

De eik heeft zichzelf overschat en is eigenwijs geweest, wilde niet naar wijze lessen horen en denkt nog steeds, **nu nog**, dat hij zichzelf redden kan, neen **moet.** Weigerde en weigert zoveel mogelijk aangeboden hulp; wil geen afstand doen van zijn beetje zelfstandigheid. En nu de eik geveld is, is diezelfde eik nog niet helemaal overtuigd dat hij het wat kalmer moet aanleggen.

Een voorbeeld van zijn domme eigenzinnigheid. Na de 4e of 5e dag van de ramp moest hij, als een baby leren lopen en weer kwam die drang naar zelfstandigheid op, om het in eens goed en vlug te doen, totdat de trainster ietwat boos hem aan zijn jasje trok en zei: "Niet zo vlug! Ik kan U amper bijhouden en vergeet niet, dat U nog ziek bent."

Zijn reactie was: "Jullie maken mij hier ziek. Ik doe niets anders dan eten, drinken en slapen, waarmee ik kostbare tijd verknoei!" En dan durft zo'n verpleegstertje nog wel in (verontschuldiging; mijn brein nog troebel) een schaterlach uitbarsten en mij toevoegen: "Weet U wel, dat U **ernstig** ziek bent? Opwinding of een val kan voor U noodlottig zijn. Dus luistert U nu naar hen, die het goed met U menen en blijf kalm." Toen had ik het gevoel aan handen en voeten geketend te zijn en totaal machteloos, om tegenacties te ondernemen.

Reeds bij mijn binnenkomst in dit modern ziekenhuis, heb ik me geergerd en wel zodanig, dat mijn beide kinderen en enkele kennissen moeite hadden mij tot andere gedachten te brengen. Ik wilde n.l. de directrice, in elk geval het bestuur van deze inrichting ter verantwoording roepen, oordeel zelf Tjalie. Een stapel post lag reeds op me te wachten, drukwerken, tijdschriften en brieven en deze laatste **alle** opengescheurd.

De hoofdzuster vroeg ik op wiens last hier censuur op de post van patiënten moet worden toegepast. We leven toch niet in oorlogstijd? Of zij en haar medewerksters niet wisten, dat op schending van het briefgeheim een zware straf staat. Antwoord: "De zusters wilden met het openen van brieven U slechts helpen!" "Waarmee helpen? Als ik hun hulp nodig acht, dan zou ik ze het wel zelf vragen, maar wat nu gebeurd is, doet denken, dat we nog in een stenen tijdperk leven, en ik verzoek U dringend, Uw personeel opdracht te geven, mijn brieven ongeopend door te geven. Bij herhaling zal ik me tot het bestuur en de Officier van Justitie wenden." Of deze uitval hielp: mijn volgende post ontving ik ongeschonden. Moest ik in dit geval me ook kalm houden en niet opwinden? Ik voelde me toen zo verlaten, maar kort daarop kwam C. me opzoeken. Wat was ik verrast en dankbaar voor haar spontane belangstelling, wat me heel goed deed.

Hoe snel de ramp, die mij trof, bekend werd, maar ook na dat eerste gewaardeerde bezoek, is C. mij, evenals heden met je hartelijke brief, regelmatig komen opzoeken.

Tussen vreemden in een ziekenhuis te liggen, kan ik je niet beschrijven Tjalie, vooral, als er geen bezoek komt, maar wel voor andere patiënten. Ik voel me dan zo naar en barst dan maar in snikken uit, om dat verkropt gemoed tot uiting te brengen.

Mijn dochter uit Amerika overgekomen, kon niet langer blijven. Zij liet ter wille van mij, haar hele gezin achter onder hoede van haar man.

Mijn zoon en dochter hier in Nederland, kunnen in verband met hun werk ook niet vaak komen; bovendien te kostbaar, dus spreek ik hun slechts op Zon- of feestdag, althans, wanneer zij vrijaf hebben.

En nu even in het kort het begin van deze misère.

Ik was bezig mijn gazonnetje te onderhouden, babat rumput, toen me plots een lichte duizeling overviel, zakte door mijn knieën en was niet meer in staat op de been te komen. Terwijl ik daar op het natte gras spartelde, kwam een schoolgaande jongedame naar me toe, knielde en vroeg om een vuurtje, met een sigaret in haar rood-gevefde mond. Ik kon slechts neen antwoorden, want ik rook niet en mijn tong scheen even ook wat verlamd te zijn.

Mijn overburen hebben me gelukkig zien trappelen en zwaaien en die hebben me naar binnen gebracht en de dokter gewaarschuwd, die verder voor overbrenging naar dit ziekenhuis zorgde. Ik lig al ± 2 maanden me te ergeren over de behandeling van me. Gelukkig heb ik een kamer met algehele verzorging enz. in een bejaarden tehuis.

Mocht je deze richting opgaan Tjalie, djangan lupa mampir loh!

Ik kan je wel geen lemper aanbieden, maar een koele dronk zal er wel zijn. Wat je hoge bloeddruk betreft, ik had een Hoofdbesteller toen in Djakarta, een Menadonees, ex Sergt. van 't KNIL, die ook te kampen had met hoge bloeddruk. Die vertelde me eens, dat hij die bestreed met veel ketimun te eten gegodokt! zoutloos! Ketimun ploonjoo zeggen ze in Midden-Java geloof ik, maar of die grote komkommers hier net zo heerlijk zullen smaken, als die pittige in Indonesië, betwijfel ik. *)

De moed niet laten zakken Tjalie. Poekoel teroes, maar plan-plan!! De doktoren gaven me geen 2 dagen meer toen ik binnengebracht werd. En nu zijn zij, evenals alle andere patiënten enthousiast over mijn vooruitgang. Ze noemen mij nu ook al Opa.

Ik mag al met een stok lopen en niet al te grote afstanden, zelfs zonder steun van een zuster en de dokter kijkt tevreden toe en zegt vaak: "Prachtig! Goed zo, bij U gaat alles goed. Zo houden. U blijft opgewekt, dat zal U er overheen brengen."

lees verder volgende pagina onderaan

Vertellingen bij de Lampoe Tèmplèk

De Vis-koopman en Soldaat Eénoog

(Volksverhaaltje uit Tibet).

Eeuwen geleden leefde er in Tibet een koning, die verzot was op vis. De koning lustte zo verschrikkelijk graag vis, dat hij beslist niet wilde eten, als er niet een gerecht op tafel was van riviervis of van zeevis.
Maar er kwam een keer zo'n droog jaargetijde, dat de rivieren helemaal geen water meer bevatten, zodat het verschrikkelijk moeilijk werd, om vis te vangen.
En tenslotte werd alles zo droog, dat er met alle inspanning geen visje meer te verschalken was.
En omdat de koning steeds minder eetlust kreeg en hij zich zorgen ging maken over z'n gezondheid, maakte hij de volgende wet: Aan iedereen, die vis voor de vorst kan vangen, zal een grote beloning gegeven worden. Hij mag vragen, wat hij maar wil."
En deze wet werd in het hele land bekend gemaakt. Op een dag kwam er iemand aan de paleispoort. Onmiddellijk werd hij door de paleiswacht aangesproken.
"Hé daar, vadertje. Waar wou U eigenlijk naar toe?"
"Eh - ik - e - ik...... wilde naar de koning," zei de man angstig.
"En waarvoor dan wel?"
"Ik heb een vis bij me. Uit het buitenland meegebracht. Die wil ik aan Zijne Majesteit geven."
Toen hij het woordje "vis" hoorde, dacht de paleiswacht onmiddellijk aan de beloning, de onvoorstelbare, geweldige grote beloning, die deze man natuurlijk zou krijgen.
"O, goed zo, vadertje. Laat die vis maar hier. Ik zal hem straks in Uw naam laten bezorgen," zei de wacht met barse stem.
"O neen, mijnheer. Ik wil zelf die vis brengen."
"Zou je die vis dan maar niet liever aan mij verkopen? Ik zal er goed voor betalen."
"Neen meneer. Ik wil die vis alleen maar geven aan Zijne Majesteit de koning."
Toen de wacht begreep, dat hij deze visser niet tot andere gedachten kon brengen, zei hij met een glimlach:
"Vadertje, ga maar. Maar je moet je beloning met mij delen. Ieder de helft. Beloof het, want anders zul je nooit bij de koning ontvangen worden. Zet dat dan maar uit je hoofd."
"Goed. Ik zal je straks de helft van m'n beloning geven. Echt waar! Met genoegen!"
"Zweer het! Dan kun je me straks niet bedriegen," zei de paleiswacht een beetje wantrouwig.
"Dat zweer ik bij de hemel en aarde."
De paleiswacht liet de visser nu door, maar, voordat de man verder liep - verlangend als hij was om de koning te zien - keerde hij zich even om en zei: "Beste paleiswacht, hoe heet U eigenlijk?"
"Iedereen kent me bij m'n naam: Soldaat Eén-oog," riep de wacht hoopvol.
Toen de visser voor de vorst kwam, knielde hij en bood de vorst de vis aan, die hij had kunnen vangen.
O, wat was de koning in z'n schik en hij gebood: "Geef hem de beloning, waar hij recht op heeft."

"Ik wens duizend zweepslagen", zei de visser heel rustig.

Toen de koning die wens hoorde, begon hij te lachen, te lachen......

"Wat zeg je? 1000 zweepslagen? Man, ben je gek geworden. Wie wil er nou 1000 zweepslagen op z'n lijf hebben!?"
Omdat de visser steeds maar z'n wens herhaalde en er echt niets aan te doen was, stemde de vorst tenslotte maar met die rare wens in.

Hij gaf bevel, om de man z'n zweepslagen te geven, maar...... heel zachtjes.

Ze lieten hem op handen en knieën op de vloer liggen en sloegen met de zweep snel achter elkaar op z'n rug. Maar toen hij 500 slagen gehad had, riep hij: "Stop! Dit is mijn deel en dat is genoeg."

Iedereen, die dit alles meemaakte, was stomverbaasd. Tenslotte vroeg de man, die hem die slagen moest geven: "Maar aan wie moet ik de rest dan geven?"
Toen vertelde de visser in geuren en kleuren van de belofte, die hij de paleiswacht gegeven had. En toen hij alles verteld had, zei hij tenslotte:
"Om nu mijn belofte aan de paleiswacht, Soldaat Eénoog, te houden, vraag ik U beleefd, om de rest van mijn beloning aan hem te geven."
Toen de koning van dit ongehoord brutaal gedrag van de paleiswacht hoorde, werd hij verschrikkelijk kwaad en gaf bevel, om de wacht voor te geleiden.
Eénoog was geweldig blij, toen hij die oproep hoorde. Hij zag z'n beloning al voor zich, een beloning, waarvan hij altijd gedroomd had. Hoopvol ging hij zich melden bij de koning.

Maar toen hij daar voor de koning stond veranderde alles. Hij werd doodsbleek en trilde van angst, want hij zag aan het vuurrode, woedende gezicht van de koning, dat die alles wist.

Hij eiste onmiddellijk, dat aan de paleiswacht gegeven zou worden, waar hij recht op had: 500 zweepslagen.
Toen het pak slaag voorbij was, zei de vorst: "Dat was nou de beloning, waar je recht op had; je hebt het van de visser afgedwongen."

De wacht had pijn over z'n hele lichaam, maar toch was hij nog zo flink, om eerlijk te zeggen: "Hé visser, bedankt. Je hebt me een goed lesje gegeven. Ik weet nu, dat ik niet zo stom en zo hebberig moet zijn!

Moraal: Eerlijkheid is de kroon der wijsheid.

Mijn nicht en de Djamboeboom

Wij hadden in de achtertuin een djamboe kloetoekboom. Hij was niet zo groot, maar hij droeg vele en goede vruchten.
In die boom huisde mijn nicht. Zo komt het mij nu tenminste voor als ik aan haar terugdenk. Nooit zag ik haar komen of gaan, nooit zag ik haar in huis of ergens anders in de tuin. Als ze er was, zat ze in de djamboeboom.
Soms staarde ze dan mijmerend naar de blauwe lucht, of ze keek aandachtig naar de kippen in het kippenhok. Soms keek ze olijk rond en riep dan: "Hallo! Moet jij ook een djamboe?", want djamboe eten deed ze altijd.
De boom zonder mijn nicht ken ik wel. Hij zag er dan leeg en verlaten uit en wat verlegen met zijn houding.

Het is allemaal zo lang geleden. Ik ben er nog niet teruggeweest, maar ik weet, dat ik eens gaan zal. Als ons huisje er dan nog staat zal ik de bewoners vragen of ik even in de achtertuin mag kijken, heel even maar. Om te zien of hij er nog staat, de djamboeboom...... wie weet, met mijn nicht.

Yvonne

OUD SEMARANG

Ter aanvulling van het verslag van de Heer G. L. de Jong (TT van 1 en 15 sept) zij hier het navolgende vermeld:
Wat de weg Seteran betreft, deze naam was oorspronkelijk Siteran. Aan die weg staat nog het oude landhuis van de heer Sitter, met een oer-oude Waringin er voor, tenminste die boom stond er in 1954 nog. De toegangsweg naar Sitter noemde men "Siteran", wat later werd "Seteran".

De zuilen aan Pieter Sythoflaan zijn graftekens van de families van Heerdt en Arnold; deze namen vindt men ook op de begraafplaats op de Johannesheuvel.

Het wapen van Semarang wijkt enigszins af van het gepubliceerde in Tong Tong.

F. M. Busselaar

DE WANDELSOLDAAT

U heeft ze allen wel eens gezien, die jochies uit een weeshuis of ander soort gemeenschap voor kinderen, wat slordig, in langere of kortere rijen, nooit in de pas, nooit precies, toch gedisciplineerd, ergens vandaan en ergens naar toen, schijnbaar doelloos, altijd terug naar de omheining, naar een beschutte plaats. U herinnert zich ongetwijfeld ook het verschil in woorduitleg tussen "kamp" en "beschermde wijk" al naar gelang je beschermde of beschermer was.

Ik liep ook mee in zo'n groep, iedere zondag gedurende enkele jaren, de jaren van mijn eerste en harde kennismaking met de buitenwereld, en het was helemaal niet zo erg, het was zelfs fijn, dat wandelen. Later reed ik vaak zo'n troep voorbij, zacht voortzoemende in mijn Mercedes of mijn Triumph of mijn Fiat-wegluisje met een tikkeltje neerbuigend medelijden (volkomen misplaatst overigens) en met begrip.

Aan het hoofd van ONZE groep liep de wandelsoldaat, zo noemden wij hem. Hij was voor ons een vertrouwde figuur waar wij wel positief tegenover stonden zoals dat tegenwoordig wordt genoemd, iemand die wij zondagmiddag met blijdschap zagen aankomen. Wat moet hem daartoe bewogen hebben? Ik zelf denk graag dat het uit 'n gevoel van eenzaamheid kwam, in het gonzende geroezemoes van de tangsi, die overvolle tangsi die weergalmde van de commandostemmen en het kindergekrijs.

Hij was dus een echte soldaat, een die in zijn vrije tijd met ons wandelde en er een extra centje bij verdiende, het zullen echt niet meer dan bronzen centen geweest zijn, om ons wat van de wereld daarbuiten te laten zien, de grote wereld, langs de soos naar de aloen-aloen. Dat wordt en werd blijkbaar noodzakelijk geacht voor onze opvoeding, door de mensen die het wisten. Dit alles klinkt misschien wat bitter maar in feite heb ik weinig onaangename herinneringen aan "het Gesticht", behalve de maaltijden dan, maar dat was zuiver persoonlijk.

Officieel heette het "Verzorgingsgesticht Pemoeridan Wolanda". Dit laatste betekent Hollands tehuis voor leerlingen, en er was een school aan verbonden, de derde school. Hij was bestemd voor kinderen van planters die wat ver weg woonden van de beschaafde wereld (van de scholen voornamelijk) en niet voldoende welgesteld waren om meer achtens-waardige tehuizen te huren, want ook toen kocht men vaak zijn respectabiliteit, was deze recht evenredig met de grootte van de bankrekening. Mijn zuster, die zeven jaar ouder was betaalde nog twaalf en een halve gulden, ik kwam in de dure tijd en voor mij moest Pa al vijftien gulden per maand betalen voor kost en inwoning en school.

De rest van de week bevonden wij ons vrijwel voortdurend binnen de muren van de "bëstikan" wat Javaans is en betekent" plaats waar men bieftuk eet" een spottende woordspeling, wrang maar niet boosaardig. op de naam van het Gesticht.
En nogmaals, wij amuseerden er ons kostelijk. De speelruimte waar wij buiten schooltijd volledige vrijheid genoten was een geweldige tuin en vooral en bovendien de grote gymnastiekloods, van een dikke zandlaag voorzien, met verstelbare rekstok en ringen en brug en paard en klimton en ladders. Hier voelden wij ons het meest thuis en als kleintjes van een jaar of zes slingerden wij ons als apen langs de sporten van de ladders ergens hoog in de lucht. Natuurlijk niet zonder de gebruikelijke ongelukken. Mijn broer Allie brak eens zijn arm, een gecompliceerde fractuur, en ikzelf, altijd wat onhandig, tweemaal mijn linkerelleboog.

Maar zo'n uitbundige vrijheid geniet men nergens aan de veilige boezem van een koesterend gezin.

Er stond 'n grote lobi-lobi boom met op gezette tijden volop vruchten, verboden vruchten wel is waar, en nog wel bij duizenden. Daar stonden wij natuurlijk weerloos tegenover, evenals de oude Adam indertijd, en die had alleen nog maar met appels te maken. Deze verrukkelijke lobi-lobis werden nl. voor kleutertjes gevaarlijk geacht, men zou er cholera van krijgen. Er werden af en toe steekproeven genomen, bestaande uit het uitsteken van de tong. Als die blauwzwart verkleurd was kregen we dus casterolie, het wondermiddel tegen alle kwalen, heden zeer prozaisch vervangen door vaccinatie en antibiotica met perziksmaak. En het ging er onverbiddelijk in. Vaak pas na herhaalde pogingen met wild verzet, spugen, gillen, trappen, neus dicht knijpen, dubbele Nelson en wurggrepen. Die verraderlijke zwarte tong toch. Waarom is het niet mogelijk te zondigen zonder een zwarte tong te krijgen? En was het wel zonde? Is het altijd zonde? Wat is zonde, wat is kwaad, wat is goed? Iets wat door een Commissie van Directeuren of ander Superieuren wordt bepaald? Ik geloof niet dat iemand het weten kan, als het er is.

Bovenstaande foto troffen wij aan in "Nederlands-Indië Oud en Nieuw" en hoewel zonder bijschrift toch aardig om te plaatsen, omdat de foto bij ieder die zijn of haar jeugd in Indië heeft doorgebracht, herinneringen oproept, ook al de onvermijdelijke "tjankokkan" om het been.

In ieder geval was onze levensweg duidelijk uitgestippeld, net als in het kamp zou ik haast zeggen, maar dat is niet eerlijk tegenover het Gesticht, het was zeer beslist geen kamp en ik ben ervan overtuigd dat vele lastige mensen die ik ken er betere, althans meer handelbare mensen zouden zijn geworden, zonder aan fiere flinkheid in te boeten.

' Avonds, of beter in de namiddag, het huiswerk waar ik gedurende die enkele jaren als snotaap geen last van had en waar ik zelfs jaloers op was. De grote jongens en meisjes van 10 tot 19 jaar zaten er dan in de ruime en luchtige achtergalerij op lange houten banken aan lange houten tafels en verwerkten hun dagelijkse kost taaie wetenschap. Daar stond ook de drinkkast, een pyramideachtig houten geval met een soort drum er in met thee gevuld, met één kraantje en één drinkbeker, een merkwaardig soort kennelijk goedkope thee, ik proef en ruik het drankje nog en het was lekker.

Aan de linkerzijde zaten de meisjes, rechts de jongens, in het midden de directeursfamilie, toen meneer en mevrouw Storm van Leeuwen, hij gepensioneerd kapitein van het K.N.I.L., met een vervaarlijke dikke grijze snor, een lorgnet, een dikke buik en een bulderstem, voor ons angstaanjagend, eigenlijk was het een goedzak. Het was toen 1914. Zijn vrouw was een engel, die graag goed wou doen, graag wou troosten, graag een moeder, een Oma van ons allen wilde zijn maar toch door haar functie te ver van ons afstond om ons vertrouwen te kunnen winnen, wat haar veel pijn moet hebben gedaan.

De slaapzalen waren heuse zalen met vier rijen bedden met een 40 tot 50 jongens, hierarchisch verdeeld naar leeftijd en lichaamskracht en distinctie van Papa, weegbrugger of "geemployeerde", grote of kleine onderneming, suiker of tabak, en vooral wel of geen zakgeld. De kleine jongens sliepen dicht bij het middenpad, heel dicht bij het centrale punt waar het stilletje stond. Een wijdse naam voor de omvangrijke zinken emmer, waaronder een goenizak, dit laatste tegen morsen op de vloer door slaapdronken ventjes die niet goed uit hun ogen konden kijken. Naar de W.C. gaan was uitgesloten, het was er aardedonker, er was

nog geen electriciteit. En bovendien spookte het er want het internaat was natuurlijk uitgerekend gebouwd op een oud kerkhof, zei men.

De hele kleintjes hadden ook hun taak, hen opgelegd door de ouderen, zoals schoenen poetsen, controleren wie er een vieze wind gelaten had, muskieten wegjagen van de Herentenen tot ze insliepen en af en toe als gladiator optreden, desnoods tegen je boezemvrind. Mijn slapies waren Wimpie de Wisplaire, die een Belgische Pa had, en Prongos, zo genoemd naar zijn vooruitstekende tanden. Beugels waren toen nog onbekend. Zijn ware naam is onbelangrijk en ben ik vergeten. De beloning voor ons werk was een boterham op zondagavond, die speciaal voor ons werd uit de mond gespaard. Nu wordt zoiets weggegeven aan vogels, aan mussen, die het vaak nog versmaden ook in onze welvaartsstaat. Een boterham met boter en suiker of kaas of gecondenseerde melk, dat was toen luxe voor ons en dus een zeer behoorlijk weekloon voor die onbenullige karweitjes.

Als ik aan de maaltijden terugdenk ben ik minder enthousiast. De enige onaangename herinnering aan het verblijf in het gesticht. Het wordt niet weggenomen door te denken aan de hoge schaduwrijke ketapangbomen, en kenaris met hun heerlijke nootjes die wij zo naarstiglijk tussen twee stenen kapotsloegen met kleine tikjes om de inhoud niet te verkruimelen. Men gaf nl. geen pardon en de ijzeren wet luidde: geen nonsens, alles opeten! Voor de grote massa was dat niets, maar voor de verfijnde enkelingen als mijn broer Allie, Wimpie de Wisplaire en ik een dagelijkse marteling, 's middags en 's avonds, maand in maand uit. Het vlees en wat er voor doorging moest op. Wij lustten het niet.

Dus moest het er als medicijn in alvorens de echte maaltijd begon, een uur daarvoor. Wij gingen hiervoor op onze plaatsen zitten, Allie tegenover mij en Wimpie naast mij met voor elk van ons een speciaal bordje met 20 of 30 vierkante blokjes van allerhande griezelige, grauwe, walgelijke dingen, elk blokje moest als een pil worden ingeslikt, kokhalzende, onder strenge controle! Wij hebben toen leren slikken, een hele hoop leren slikken, en het heeft ons geen kwaad gedaan, maar prettig was het niet. Na dit zure uurtje kwamen de anderen pas binnen en begonnen wij aan het eigenlijke smakelijke maal. Zondagavond nog een klein puddinkje van agar-agar met vanillesaus en eens in de week ook nog vruchten, één maal per jaar mangga.

Wij werden wel taaie harde rekeltjes en waren op onze manier echt wel gelukkig. Hoe zou het ook anders kunnen met zo veel vrienden!

Wij hadden iets voor op de andere, de vrije kinderen. Wij hadden iets binnen in ons wat zij misten. Wij hadden het grote verlangen, het verterende verlangen: met vacantie naar huis gaan. Het begrip "thuis" zegt velen niets. Het Huis, met Pa en Ma, zijn veilige sfeer, zijn kleuren en vormen, zijn geluiden en geuren. Iedere keer opnieuw bij aankomst thuis die speurtochten, de eerste dag, elk hoekje en gaatje, de woonruimte, de slaapkamers, de kasten met kleren, de keuken, de stallen met de ons bekende paarden, de honden altijd om en bij ons, alles werd opnieuw geproefd en genoten. Dit zijn onvergetelijke herinneringen, dit is een rijkdom zoals slechts weinigen bezitten, een stille vreugde die niet te evenaren is.

Wij waren maar zelden bij onze ouders thuis. Het levenspad van kinderen van planters ging niet over rozen. We moesten met zes jaar al van huis en konden maar twee maal per jaar terug, met Kerst voor tien dagen en in de "grote vacantie" voor drie weken. Hoe werden de dagen geteld! Later op de middelbare school werden het zes weken, maar toen was het eigenlijk al te laat, toen hadden we leren berusten, toen was er zeker nog vreugde, diepe vreugde, maar het onmetelijke geluksgevoel was weg.

Aan het einde van deze paradijsachtige vacanties werden wij losgescheurd, vaak letterlijk weggesleurd van onze bodem en dat deed pijn, een pijn die je verstikte als je na een hele dag reizen weer in het vreemde bed lag. In de loop der jaren wordt evenals de vreugde ook de pijn minder, het onontkoombare beter te dragen. Die wilde wanhoop van het vertrek, dat je al dagen had zien naderen, ach wat moet Ma vooral toen telkens opnieuw een verdriet hebben gehad! De machteloze opstandige woede bij aankomst in het Gesticht, die herinner ik mij nog heel goed, natuurlijk, zoiets vergeet men niet.

Maar boven alles uit herinner ik mij de thuiskomst, als de laatste kilometer komt, als je de desa plotseling vaag in de verte ziet opdoemen na de laatste bocht in de weg, een bocht waar je naar uitkeek, als je de bergwind hoort suizen in de boomtoppen, de ajam-alas in de verte kraait, als je de reuk van de houtvuurtjes en de geur van de kajoe-poetih bomen weer opsnuift en de snelle kali hoort bruisen, als je hart helemaal open gaat, als je tomeloos duizelig gelukkig wordt......

F.C.

„NEDERLANDSE KUNSTENAARS IN DE OOST"

Veel schilders, die in de 17e eeuw in Indië werkten zijn anoniem gebleven. Dat er toch voortreffelijke kunstenaars onder zijn geweest bewijst dit charmante portret van een meisje. Het vermoeden, dat dit een afbeelding zou zijn van een dochtertje van Van Riebeeck, heeft lang bestaan, maar wordt de laatste jaren sterk betwijfeld. (Te zien op de tentoonstelling "Nederlandse kunstenaars in de Oost", Rijksmuseum 19 october - 10 december.)

DE WERELD IS MAAR KLEIN......

Bij de advertentieafdeling van Tong Tong kwam dezer dagen een brief binnen met het verzoek een Ting Ting te plaatsen, waarin o.a. te koop werd gevraagd het boek "De Soldatendominee" van ds. Van Hamel. Dit boek is, volgens de dame, die onze advertenties behandelt, intussen nergens meer te vinden. Ze belde dus de inzender van de advertentie op om hem te waarschuwen, dat deze advertentie helaas weinig uitzicht op succes bieden kon. En nu ontspon zich het volgende gesprek:

"Hoe weet u zo zeker, dat "De Soldatendominee" niet meer te krijgen is?"

"Wel, ik heb het zelf getracht te bemachtigen voor mijn zoon, die de dominee goed gekend heeft, toen hij krijgsgevangene was in Burma."

"Wat? Hoe heet u dan?"

"Mijn naam is zo en zo en mijn zoon's voornaam is......"

"Oh hij!! Ik herinner me hem heel goed ......Maar mevrouw, nu ik uw naam hoor...... weet u niet meer dat ik jaren geleden bij u op de Handelsschool geweest ben. De diploma's heb ik nog...!"

Inderdaad: it's a small world.

A propos: beschikt één onzer lezers nog over "De Soldatendominee?" Er zijn twee candidaten......!

Tjaäng Boelan - Volle Maan

Die beschijnt de wereld zowel in goede, als in kwade dagen en doet deugd aan allen, die er ontvankelijk voor zijn. Een groepje krijgsgevangenen uit Wereld-Oorlog Twee, hokken ergens op West-Java, kort voor het avondappèl nog even tezamen.
Jaap vertelt hoe hij op zulk een klare maannacht te paard een tocht van Patoeha Wattee naar de Zuidkust gemaakt heeft. 't Was een kleine patrouille met enkele begeleiders. Zes uren lang duurde de afdaling van de op 2000 m. hoogte gelegen onderneming tot het strand.
Elke toehoorder geeft zijn commentaar, vult détails aan, ziet in gedachte ruggen van de Soembapaardjes, de één dicht achter de ander, kronkelend schuivend door het verdroomde land, over het glibberig pad,- ruikt de lucht van paardezweet, vermengd met de geuren, waar de tropennacht zo rijk aan is.
Ja, zulk een belevenis laat onvergetelijke indrukken achter. "Het moet geweldig zijn geweest." Zo luidt het unanieme oordeel.
Op dat ogenblik zijn wij onbewust van het feit, dat kort daarop onszelf ook een "maanavontuur" wacht.
Wij zitten gevangen in een Chinees landhuis en zijn ondergebracht in barakken, die deze vergane glorie omgeven. Eens hebben wij er kunnen genieten van het uitzicht op de bergen. De Sangga Boewana of misschien zelfs de verre Boerangrang; niemand weet het. Een wild-stromende kali - de Tjiliwoeng, of één van haar zijrivieren - met grazige vloeiweide, begrenst het erf. Wat een luxe voor baders, wassers en sportievelingen!
Maar de bilikken schutting wordt verplaatst, komt nader en nader en wordt hoger opgetrokken.
Met de verkleining van ons areaal stijgt de dichtheid aan ongedierte. Geen rottan meubel durf je aan te raken, geen klamboe hou je vrij. In naden tussen de planken van de vloer krioelt het, zodra je er met een grasje in prikt en des nachts voel je hele stoeten van bloeddorstige jagers over je body marcheren. Verleg je je hoofd, draai je op een andere zij, dan wekt een weeë walm van het verpletterd gebroed je uit de diepste slaap.
Kortom, Kedoeng Badak laboureert aan enkele mankementen. Het kan beter! En toch......
Toch zullen wij er in de komende hongerkampen naar terugverlangen.
In de voormiddag, als alles trilt van de hitte, wordt een ieder voor appèl opgeroepen; ieder - oud en jong - ook het half dozijn jochies, dat steeds klaar moet staan om onze spleetoogige commandant te dienen.

Zoals alle besluiten en daden van de zonen uit het land van de Rijzende Zon, betekent ook dit bevel voor ons een volmaakte surprise.

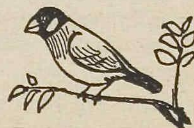
De tweede perintah, dat men al zijn barang mee dient te nemen, wekt ware sensatie!
Is het moment van vertrek aangebroken? Een vertrek voor goed?
Derde perintah: Opstellen buiten de pagger in het rubberbos. Wat vormen wij met elkaar een schamel stelletje: broodmager, baardig en in vodden gekleed.
Mijn slapie, Arthur, ligt dubbel en ook ik ben slap van het lachen. Kijk mij die D. eens aan! Zowaar met een authentieke tropenhelm op zijn hoofd! En die employé van het rijke Pasir Nangka, die een jute zak als broek draagt! Het moet gezegd, jute - waar nodig met bonte lapjes versierd. Wonderlijk, dat gemak, waarmee wij onze ellende belachelijk maken. Uitbundiger plezier heb ik nergens ontmoet, dan bij dit stelletje verdoemden. Heerlijk, dat de geest zo sterk is, dat wij over wapenen beschikken, waar nooit iemand van heeft kunnen dromen. Maar goed.
Hollende Jappen. Nasale kreten, die door onze commandant zowaar begrepen worden.
"In rotten van vier." "Ingerukt mars!"
De rubbertuin wordt nog getapt, is goed onderhouden, maar volledig verlaten. Geen levende ziel valt te bespeuren, Geen geluid klinkt tot ons door.
Daar is de spoorbaan en daar de halte, die in zijn rust van ongestoorde landelijkheid verwonderlijk normaal aandoet.
Uren wachten wij op het perron tot eindelijk, als het al schemert, een trein voorrijdt.
Zoals zo vaak, is ook nu het geluk met mij. Géén beestenwagen stopt voor ons groepje, maar een heuse wagon voor ordentelijke passagiers: 10 man per coupé. Ik zit bij het raam, waarvan het houten schot dichtgetimmerd is.
De trein heeft lekker staan te stoven, om ons een warme ontvangst te bereiden.

Eenmaal gezeten is de atmosfeer ondragelijk en zijn de zwaksten een bezwijming nabij. Maar de machinist weet raad. Het materiëel krijgt opdoffers, waarbij een ieder zijn hart vasthoudt. Afzetten met je voeten op de bank van je overbuurman luidt het consigne. Dat geeft enige garantie tegen afglijden.
En dat alles in het pikdonker! Nòg een enorme hots en dan sukkelen wij Zuidwaarts, rustig en lustig. Op de balcons waken de Jappen. Een laatste brul en dan wordt alles overstemd door het rhytmisch geklik van ons stoomtreintje. Ik morrel aan het schot in het raam. De spijkers, die het moeten vastzetten zijn er, maar loentja lèntjè ingeslagen. Half werk, zoals onder het Japse regiem regel is.

Een duwtje - even trekken - en dan glijdt het zwarte vlak omlaag - schijnt licht eerst via een heel dun kiertje, daarna door de hele rechthoek van het raam.

Licht en lucht drinken wij gulzig, wij uitgedorste slovers. Wij spoelen onze longen met hetgeen naar binnen waait: de serene atmosfeer van de tropennacht. Dan ontwaren wij het landschap, badend in het maanlicht.
Onmetelijk hoog torent de coulisse van de Gedeh. Eén blauwgroene lappendeken, overgaand in een grijs - zwarte kegel, scherp afstekend tegen de sterrenhemel.
Palmen, kampongs, visvijvers. Geen enkel lampje. We leven immers in tijd van oorlog, terwijl toch deze natuur juist een ongekende vrede ademt. Zou het goed zijn hier te mogen wonen? Schijn bedriegt en uit ervaring is mij bekend, dat het blanke velletje van de Europeaan hem in de inlandse wereld altijd tot outcast stempelt.
Wij raken niet verzadigd te turen naar het blauwig toneel. Welk een weldaad dit te mogen ervaren, voor ons, die zó lang geen horizon, maar enkel bilik hebben gekend. Ieder voor zich droomt van een simpel bestaan in dit aards paradijs.
Bij een kruising met Daendels, Postweg wekt ons de realiteit. Luid schalt het Jappengebrul. Een wacht bij de spoorwegovergang protesteert kennelijk heftig tegen ons open raam, maar wie doet ons wat; wij, passagiers op snelle wielen?
Toch, als het gedender van onze trein met lager tempo klinkt, nemen wij afscheid van de vrije wereld, laten "Djawa Djipa" ("Heilig Java") rustig verder dromen.
Nog één blik, nog één diepe haal, waarbij wij onze longen met de frisse nachtlucht vullen en dan trekken wij het scherm weer omhoog. Het doek is gevallen. Het stuk is uit.
Maar nooit zal ik mijn impressies vergeten, opgedaan tijdens deze rit van Depok via Tjitjoeroeg, Soekaboemi, Tjiandjoer naar Tjimahi. Noch de plaatsjes, noch deze contreien heb ik ooit terug gezien, maar wat kan een mens zich beter wensen, dan zulk een zoete herinnering te mogen bewaren aan de tjaäng boelan - aan een tropennacht met volle maan!
Eenmaal opnieuw in een bilikken kooi, ver van trein en station, kijk ik mijn lotgenoten eens aan, - mijn bleke, zieke medereizigers, uitgeput door deze slapeloze nacht in een hotsend cachot. Niemand is het gelukt een luchtgat te openen. Over coupéraampjes wordt met geen woordt gerept.
Wij boffers - ons tiental - wij kijken elkaar eens aan en denken het onze ervan.
Mondje dicht, want rapporteurs zijn overal - ik voel m'n hoofd al wankelen. Waarom is opnieuw het geluk met mij geweest?

Si Totok

Amateur witkielen over lange afstand

"Breng je een aapje voor me mee?" was een bekend verzoek bij het vertrek van de boot naar Indië, vanuit Amsterdam of Rotterdam.
Maar, daar hebben we het nu niet over. Wel over iets medenemen en niet meebrengen.
Het zal U allen wel hetzelfde gegaan zijn, als U naar Holland ging voor goed of met verlof. Buiten de cadeautjes, die je zelf hier en daar kocht voor famlie, goede vrienden en kennissen, ben ik ervan overtuigd, dat maar zelden een familie uit de Oost vertrok zonder enkele pakjes (!!!) van kennissen voor kennissen. Iedereen had er in zijn hart een hekel aan, maar ja, je kon er vaak niet buiten en zeker niet, als de chef of meer nog de vrouwen van boven je staande personen je een dergelijk verzoek deden.

Het verzoek was eenvoudig: "Wilt U een klein pakje voor mij medenemen?" Maar het ten uitvoerleggen had vaak heel wat meer voeten in de aarde.

De minste last gaven kleine pakjes voorzien van een volledig adres, die je na aankomst per post kon verzenden. Iets meer last gaven pakjes, die je persoonlijk moest gaan afleveren. Als je er veel had, nam je er maar een gehele dag voor. Over de kosten aan transport en zo zullen we dan nog maar niet spreken.

Nog iets meer last gaven pakjes, die je bij de douane in Holland diende aan te geven, zoals thee, koffie, goud en zilver. Dat betekende invullen van douane-lijsten, openen van koffers bij de douane, langer oponthoud daar, voorschieten van invoerrechten, waar je dan weer over moest gaan schrijven, tenzij je met afrekenen wachtte, tot je de delinquent of delinquente weer eens in Indië na je verlof tegen het lijf liep. Dit waren dan de pakjes, die de afzenders persoonlijk bij je thuis kwamen brengen, dan wel bij het afscheid aan boord medebrachten.

Het kon echter veel moeilijker. Je moest, ja lacht U er niet om, het pakje (!) soms was het wel een pak, een groot pak, een erg groot pak komen afhalen. Men beschikte niet over vervoer, had geen tijd en meer van dergelijke verontschuldigingen. Die brachten je er toe, als je, als je al ja gezegd had de pakjes, pakken of grote pakken in 's hemels naam maar te gaan halen.

Of het pakken of grote pakken waren, bleef altijd de verrassing, want nooit of te nimmer vroeg iemand je een pak of een groot pak mede te nemen, maar altijd een pakje.

Nog groter werd de ellende, als men zover ging, om in één groot, vaak slecht verpakt pak presentjes te stoppen voor verscheidene kennissen in Holland, dat wilde dus zeggen, dat je de zaak kon gaan uitpakken aan boord; die in de één of andere koffer moest opbergen, in Holland weer moest uitpakken, de betreffende mensen, om geen risico te lopen, dat je een vergeefse reis maakte, moest vragen per post of telefoon waar en wanneer zij te bereiken waren. En gek, vrijwel nooit zei de andere kant, "Ik kom het wel even bij U halen." Had men natuurlijk zelf kunnen zeggen, maar ja, dat vond men altijd een beetje onbeleefd, dus werden de pakjes bijna zonder uitzondering door de vervoerder aan huis afgeleverd. Wat een service, niet?

Het is mij eens gebeurd, dat ik een pak, groot hoor, - het was zo groot, dat ik er een taxi voor genomen had, omdat het niet te dragen was - aan een adres afleverde, waar de deur geopend werd door een dienstbode. Ik deed mijn prevelementje, zei, dat ik van die en die een pakje uit Indië kwam brengen. De dienstmaagd vroeg, of ik even wilde wachten, deed de deur voor mijn neus dicht, ging naar binnen, kwam terug, deed de deur weer open en...... duwde me een kwartje in de hand.

We zullen maar denken, dat dit een misverstand was; ik heb de afzenders in Indië nimmer durven vertellen, dat mijn diensten van huis tot huis beloond waren geworden met 25 hollandse centen.

En toch, hoe 'n hekel een ieder aan dit gesjouw ook had, hoe men er tegen op zag, steeds weer als je gevraagd werd pakjes mede te nemen naar Indië, of van Indië, je trapte erin.

Het kwam ook wel voor, dat meegenomen pakjes werden vergeten en men in Indië terug zijnde zo'n pakje uit een koffer opdiepte. Ook niet leuk, want dan was je nog verplicht excuses aan te bieden aan gevers en ontvangers van de geschenken, die nimmer de plaats van bestemming bereikten.

Men had nog een andere wijze van cadeaux geven en wel door deze of gene, die naar Holland ging, te vragen; doe mij een plezier en koop dit voor mij te Singapore, dat te Colombo, sigaretten te Port-Saïd en nog meer van die gezellige opdrachten. Ook deze waren vaak moeilijk te weigeren! Er komt nog bij, dat het met verlof gaan voor velen van ons een dusdanig prettig evenement was, dat je ook al daarom niet in de stemming was iemand een verzoek te weigeren.

Maar het was vaak een crîme, dat zult U mij moeten toegeven.

Het leger van amateur-witkielen is aanmerkelijk ingekrompen, je zou zeggen, dat het gelijke tred gehouden heeft met dat van de beroeps-witkielen, ondanks het feit, dat de laatsten er toch altijd nog behoorlijk voor werden betaald en dat over afstanden, die wel iets kleiner waren dan Holland-Indië vice versa.

Diep in mijn binnenste denk ik echter, ondanks alle ongemakken met die pakjes, waren we nog maar amateur-witkiel, dan leefden we waarschijnlijk nog in eenzelfde wereld als toen.

Klaasje Sevenster

De stenen vallen en... spreken

Het verhaal van F.C.B. in Tong-Tong van 15 augustus over de "stenenregen" is uitermate interessant. Een nuchterdenkend mens zal meteen zeggen: "Nonsens, bestaat niet". Maar het verschijnsel is al zo vaak beschreven en door politie en andere autoriteiten onderzocht en bevestigd, dat diezelfde nuchter-denkende mens niet anders kan, dan aannemen, dat het waar is. En dan vraag je je af: **hóe** gebeurt dat nu en waarom?
Wanneer we constateren, dat er nooit sprake is van schade of verwondingen veroorzaakt door die vallende stenen, dan is het duidelijk, dat ze geen vaart hebben, dus niet van verre komen. Nemen we daarbij ook in aanmerking, dat de stenen steeds loodrecht vallen en dat het verschijnsel ook kan optreden in een geheel gesloten kamer (T.T. van 1 juli 1972), dan is er slechts één conclusie mogelijk: de stenen materialiseren zich ergens in de lucht, niet ver boven de grond, en vallen dan, gehoorzamend aan de wetten der zwaartekracht, recht naar beneden. Mooi! Maar nu zijn we eigenlijk nog even ver. Hoe die materialisatie (waaraan een dematerialisatie moet zijn voorafgegaan) in zijn werk gaat, weet nog niemand. Reden te meer, om het fenomeen diepgaand te onderzoeken!

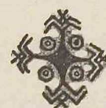
Nu wilde ik F.C.B. vragen: Is er nu niet iemand geweest onder al die mensen van het peloton, die zo'n steen heeft opgeraapt en bewaard en die bereid is, mij die, eventueel tijdelijk af te staan? Deze vraag is ook gericht tot de vele T.T.-lezers, die zoiets van nabij hebben meegemaakt.

Want dat is niet zó maar een steen. Dat is er een, die een hoogst merkwaardig proces heeft ondergaan. Die steen werd ergens gedematerialiseerd (lees: werd onzichtbaar) en werd vervolgens heel ergens anders weer gematerialiseerd (lees: verscheen uit het niet). Wellicht is aan die steen bij onderzoek wat te ontdekken.

Rest ons de vraag: door wie of door wat ? En het waaròm?

Niemand weet het precies. Maar die stenen vallen niet voor niets, dunkt me. Zij zeggen wat: zij spreken...... maar wij verstaan het niet.

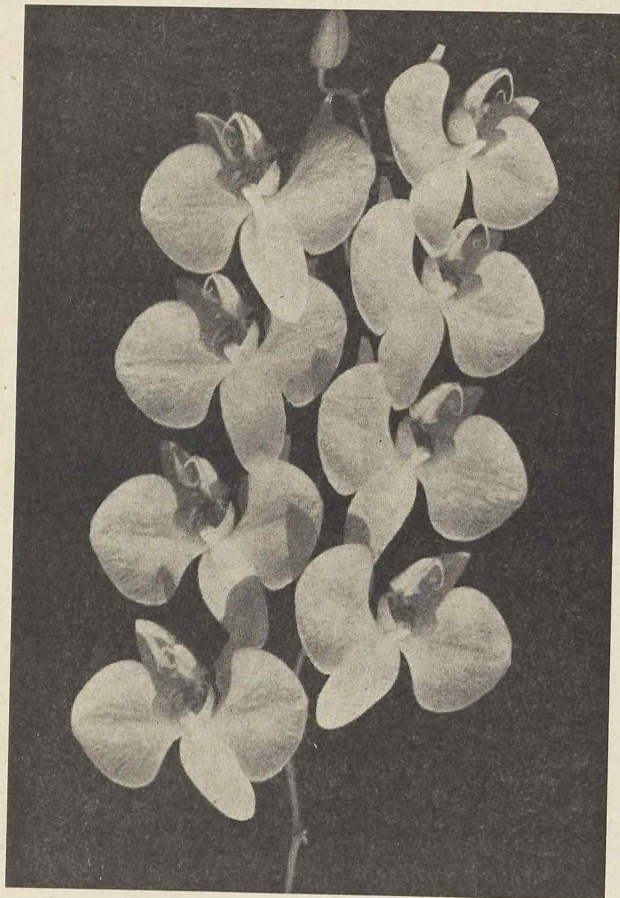
J. D. Pasteur
Albuferd,
Alicante

TOKO TONG TONG

Prins Mauritslaan 36, Den Haag

Dagelijks geopend van 9 — 4 uur. 's Zaterdags van 10 — 1 uur.
's Maandags tot 1 uur GESLOTEN
Bestellingen ook telefonisch 070-54 55 00. S.v.p. niet na 5 uur bellen!

Deze prachtige afbeelding van de angrek-boelan orchidee kregen wij van een Tong-Tong goed gezinde vriend op 500 briefkaarten. Te verkopen en de opbrengst voor ons fonds. U weet dat daar nog een paar duizendjes bijmoeten, liefst vóór 31 december. Wie wil 6 briefkaarten (plus envelop) voor *f* 2,— inclusief porto? Voor het goede doel en voor het plezier dat U degene doet die deze mooie kaart ontvangt!

HEEFT U ER AL ÉÉN?

Zo'n handige es pasra machine die gewone ijsblokjes fijnmaalt tot gruis-ijs voor ijs sjanghai, ijs-pudding of andere koude zaligheden? Bestel er NU een, we kregen ze zojuist weer binnen!
***f* 22,— inclusief porto (binnenland).**

AMBON

in de serie "In Oude Ansichten"

door Dr. H. J. de Graaf. *f* 14,90 + *f* 1,50 porto.

Verkrijgbaar bij Boekhandel Tong Tong.

In deze serie verschenen reeds eerder: **Batavia - Vorstenlanden - Marine - Nederlands Indië,** alle *f* 19,90

"HERINNERINGEN UIT 3 TIJDPERKEN" Margono Djojohadikusumo *f* 24,50 + *f* 1,50 porto. Een geschreven familie-overlevering, boeiend en menselijk beschreven.

"DE ELECTRISCHE STADSTRAMS OP JAVA"

door Prof. Dr. H. J. A. Duparc

Verkrijgbaar in Boekhandel Tong Tong — *f* 8,90 + *f* 0,75 porto.

BOEKHANDEL TONG TONG

Spannend en ontspannend:

De kinderen van het licht, Jan de Hartog	*f* 16,90
Een koninkrijk voor een moord, Josephine Tey	*f* 8,90
De rivalen van Sherlock Holmes, Sir Hugh Greene	*f* 8,50
Lola Montes, Cecil Sainst Laurent	*f* 16,50
De zelfmoord-tclub, Robert L. Stevenson	*f* 8,50
Eugenie Grandet, Honore de Balzac	*f* 6,25
Wennen aan de hel, Chamfort (Anekdotes en uitspraken uit de 18e eeuw	*f* 7,90
Lachen is geen mode meer, H. Hoving	*f* 5,50
De atlasvlinder, Aya Zikken	*f* 9,50

Nieuw:

Oost-Indische spiegel, Rob Nieuwenhuys (ook in 2 termijnen)	*f* 59,—
Tjoek, Vincent Mahieu (Tjalie Robinson)	*f* 9,90
Helderziendheid in ruimte en tijd	*f* 17,50
De wonderbaarlijke wereld v.d. magiërs	*f* 12,50
De K.N.I.L.M. vloog door	*f* 27,50

Oude boeken (opruiming)

Tropenstudies, Hora Adema	*f* 2,50
Insulinde, werk en welvaart	*f* 5,—
In de ban v.d. tropen (roman)	*f* 5,—
Nederland in de Oost, Mr. M. W. F. Treub	*f* 7,50
Het magnetisme (handboek ter beoefening)	*f* 3,—
Indië onder Japanschen hiel, Mr. W. H. J. Elias	*f* 10,—
Uit onze koloniën, H. van Kol	*f* 25,—
Ned. Oost-Indië, P. A. v.d. Lith (2 delen)	*f* 35,—
Naar groter Nederland, Gunning	*f* 5,—

Bijzonder aanbevolen:

In de Zuid-Amerikaanse keuken ***f* 23,90**
Een schitterend platenboek vol interessante gegevens over de Indisch-aandoende "hete" keuken van Mexico, Peru, Chili, Brazilië, Colombia, Argentinië. Met bijbehorend receptenboekje.

*

ABONNEES AMERIKA

ATTENTIE!

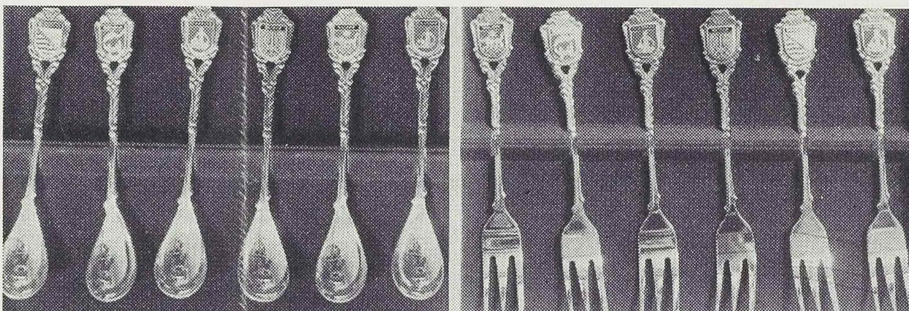
Het adres van Roy Steevensz is per 1 oktober:
c/o Kushi House, 7357 Franklin Ave., Hollywood, California.

Indien U Uw Tong Tong niet hebt ontvangen of Uw exemplaar beschadigd is, en U een ander wenst , kunt U zich tot bovenvermeld adres wenden.

Naar Den Haag schrijven duurt lang!

Alleen bij vooruitbetaling. Minimum *f* 4,50 van 1 tot 3 regels, per regel meer *f* 1,50 meer.
Voor niet-abonnees dubbel tarief.
Maximaal aantal regels 6.
Voor advertenties onder nummer *f* 1,— meer voor opzenden van ontvangen brieven.
Voor opzenden brieven onder nummer naar het buitenland totaal *f* 2,— meer.

Heden nam de Heer na een langdurige ziekte en na voorzien te zijn van het H. Sacrament der Zieken tot Zich onze lieve Vader en Opa

†

Alfred V. H. (Harry) Meelhuijsen

Weduwnaar van I. S. (Donny) Dusselaar, op de leeftijd van 67 jaar.

Namens de familie
R. G. Meelhuijsen

Wormerveer, 7 oktober 1972.
Vinkenstraat 13

Na een uitvaartdienst heeft de crematie plaats gehad 11 oktober in het crematorium "Westerveld" te Driehuis.